

KALITSIE KOIDUL!

29. JAANUARIL 1927.

KAITSELIIDU HÄÄLEKANDJA

„KAITSE KODU!“

ülesandeks on kaitsetahte õhutamise ja rahvuslik propaganda meie rahva kõige laiemates hulkades. Selle pärast „Kaitse Kodu!“ on määratud koogu rahvale, kaitseleililastele ja koogu kaitsevæele.

„Kaitse Kodu!“ tahab tõsta huvi kaitseküsimuste vastu meie seltskonnas, püüdes tõmmata kaasa kõiki ringkondi kaitseleidu tööle.

„Kaitse Kodu!“ leiavad aset rahvusküsimuste käsitlemine kodukaitse seisukohast, mälestused Vabadussõjast, tähtsamaid sündmusi sõjaajaloost, sõjanovellid ja romaanid.

Täielikult käsitleb „Kaitse Kodu!“ kaitseleidu elu, tuues artikleid päevaküsimuste kohta, ülevaateid arengemisest ja sündmustest, tuues selgituseks rikkalikult pilte nii kaitseleidu kui ka kaitsevæe elust.

Sõjateaduslisi küsimusi toob „Kaitse Kodu!“ igas numbris rahvalikul käsitusel, pidades silmas peamiselt laialdase kaitseleililaspere huvisid.

„Kaitse Kodu!“ ilmub kaks korda kuus 40—60 lk. suurusena. Tellimishind: kuus 50 mk., veerandaastas 150 mk., poolaastas 300 mk., aastas 600 mk. Üksiknumber 30 mk. Talituse aadress: Tallinna, Pikk tänn. 2.

Iga kodanik, iga kaitseleililane, iga kaitsevæelane telligu endale „Kaitse Kodu!“

„Kaitse Kodu!“ toimetuse.

KAITSE KODU!

EESTI KAITSELIIDU HÄÄLEKAINIDIA
ILMVB KAKS KORDA KVVJ

III AASTAKÄIK

NR. 2

29. JAANUARIL 1927

Väljaandja: Kaitseliidu staap. Vastutav toimetaja: V. Neggo. Tegev toimetaja: J. Jaik.

Tellimishind: aastas 600 mrk., poolaastas 300 mrk., veerandaastas 150 mrk., kuus 50 mrk.

Üksiknumber 30 mrk.

Kuulutuste hinnad. 1/1 lehek. 4000 mrk., 1/2 lehek. 2000 mrk., 1/4 lehek. 1000 mrk. ja 1/8 lehek. 500 mrk. Esimese kaane sisekülj 50%, tagumise kaane väliskülj 100% kallim.

Toimetus Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal teisipäeval, kesknädalal, neljapäeval ja reedel kella 2—3 p. l.

Talitus Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse kontoris, Tallinn, Pikk tän. 2, telef. 3-11.

Rahvuslik kasvatus ja riigikaitse.

Kol.-lt. Traksmanni 3. I. 27. Tartus rahvusl. kasv. kongressil peetud referaatist.

Kõigile on selge, et igal isikul peab olema ja on ka igas õiguslikus ühiskonnas võimalus iseseisvalt areneda ja töötada ja luua väärtusi. Ühtlasi kindlustatakse igale isikule igas õiguslikus ühiskonnas ta isikupuuatus. Talle antakse isegi õigus, kui muud ühiskonna õigused ei suuda teda kaitsta, isiklikult end kaitsta nende kallaletungi vastu, kes ei tunnusta teiste seaduslikke õigusi.

Just samuti on lugu rahvastega. Ka neil peab olema ja on, kuigi seda tihti, eriti igasuguste internatsionalistlikude õpetuste poolt, ei soovita tunnustada, õigus iseseisvaks arenemiseks kultuuriliselt, poliitiliselt ja majanduslikult. Samuti on tal ka õigus seda oma iseolemist ja puutumatus kaitsta kõigi talle kättesaadavate abinõudega.

Kui ühiskonna kultuuriline areng on kõige kindlamini tagatud iga üksiku ta liikme võimete kohase, iseseisva tööga, siis peab ka kogu inimsoo suurimat üldist kultuurilist arenemisvõimalust nägema kõike üksikute rahvaste, ka kõige väiksem nende hulgast kaasa arvatud, iseseisva omapärase loomingu võimaldamises. Sest seisukohast vaadatuna on iga üksiku, ka kõige väiksema rahva kadumine üldisest rahvaste perest suureks kaotuseks inimsoo üldisele arengule.

Kuid on üldiselt teada, et seni ei ole rahvusvahelises elus olnud kindlat garan-

tiid, mis kindlustaks igale üksikule rahvale ta iseseisvuse ja vaba arenemisvõimaluse. Seepärast on seni kõige reaalsemaks kindlustuseks olnud alati oma enda raudne tahtmine ise end kaitsta kõigi võimalikkude abinõudega. Kuid selleks, et ka tööpoolest tarvitusele võetaks kõik võimalikud enesekaitse abinõud, on vaja, et iseseisv rahvas peab olema terve, tugeva, elujõulise ja teravalt väljaarenenud tahtega iseennast kaitsta, mille viimaseks väljenduseks on avalik võitlus jõuga — sõda.

Töökas Eesti rahvas on alati loonud ja loob ka praegugi kultuurilisi väärtusi. Kuna ülesehitav töö võib areneda ainult rahus, siis on rahuaated meie ülimateks aadeteks. Kuid just see asjaolu, et meie ülimateks aadeteks on rahuaated, sunnib meid, arvestades meie geograafilise asendiga ja ajaloolise minevikuga, alati valmis olema oma töövilja kaitsma, kas või relvaga avalikus võitluses.

See riigikaitse tähtsus rahva elus ei ole meil veel kaugeltki läbi löönud. Laialdaselt ollakse veel arvamisel, et riigikaitse teostamine on enam-vähem puht-sõjaväeline asi, mis puudutab ainult eriteadlasi sel alal. Ja seepärast peab kahetsedes konstateerima, et meie kodumaa kaitsmise küsimused kaugeltki veel ei ole muutunud üdameasjaks tervele meie rahvale.

Kuid tegeliselt peaks see nõnda olema, sest vaevalt leidub meie riiklikus elus

teist sarnast ala või küsimust, mis haaraks endasse kõiki rahva ja riikliku elu avaldusi nii laialdaselt, nii mitmekülgset, nagu seda teeb just riigikaitse teostamise küsimus.

Pole liialdus, kui väita, et õieti riik või rahvas tervikus on identne riigikaitsega, sest riigi olemasolu, rahva iseseisev arenemisvõimalus oleneb ainult sellest, kui võrra ta suudab end kaitseda. Kaitseväge ei ole seega muud kui rahva enesekaitse tahte kehastaja ja väljendaja. Ta on relv riigikaitset teostava hiiglase — rahva — peos, relv, mis lööb vastast surmavalt ainult siis, kui teda juhib tugev, tahtejõuline käsivars — tugev, tahtejõuline rahvas.

Vaim on see, mis loob materjale, paneb nad tööle teatud eesmärkide ja sihtide kättesaamiseks. Kuid materjal on relv, tööriist vaimu käes, milleta viimane oleks võimetu saavutama oma tagajärgi. Mida tugevam ja loomisvõimelisem on vaim, seda parem on materjal ja ümberpöördult. Aga nii vaim — rahva moraal — kui ka materjal — kaitseväge — peavad riigikaitse teostamiseks olema hästi ette valmistatud. Riigikaitseaparaat peab olema sarnane, et ta on valmis tegevusse astuma iga silmapilk. Ning sarnases valmisoleku seisukorras tuleb teda hoida alati, sest kunagi ei või ette teada aega, mil teda tuleb tööle panna.

Siit järgneb, et riigikaitse teostumine jaguneb kahte ossa: ettevalmistav periood — kogu rahuaeg, kus sünnib rahva vaimliste ja materiaalsete jõudude kogumine, arvestamine ja ettevalmistamine kindla plaani järele — ja aktiivne periood — sõda, kus avalikus võitluses rahvas kõik oma jõu-tagavarad välja paneb selle võitmiseks, kes rahva iseolemist on ähvardanud. Nii rahuarmastajad kui me ka ei oleks, peame seega arvestama kui tõsiasjaga, et meie riigikaitseaparaat oleks alati võimalikult hästi ette valmistatud, et ta hädakorral, kui tuleb tegutsema hakata, ei osutuks liig nõrgaks meie iseseisvuse kaitsmisel.

Rahuaaja peamiseks ülesandeks on seega inimese, kui rahva liikme, arendamine ja kasvatamine riigikaitse huvides ja vaimus, missugune kasvatustöö ühtlasi ongi rahvusliku kasvatuse üheks tähtsamaks ülesandeks.

Et selgusele jõuda, missuguses suunas tuleb juhtida seda rahvusliku kasvatuse tööd, tuleb kõigepealt vastata küsimusele

— mida nõuab sõda, võitlus rahvalt, riigilt ja igalt üksikult kodanikult, kes temast võtab osa?

Üksiku inimese seisukohalt nõuab lahing, võitlus kõigepealt murdmatut ja raudematut tahet vastast võita, sest võitluse lõpusiht on ju — võit vastase üle. Kuid kuna vastane astub võitlusse sama eesmärgiga, siis võib võita ainult see, kes ei karda ise langeda. Nii siis nõuab võitlus võitlejalt valmisolekut võidu nimel surra. Kuna nüüdisaja lahinguis tihti tuleb langeda vaenlast nägemata, pärast kuid kestnud vahetpidamatuid hingelisi vapustusi ja kehaliste raskuste üleelamist, siis puudub võitlejal ka see endisaja võitluses langejat ümbritsev aupaiste ja hiilgus. Seepärast peab võitleja varustatud olema erilisel tegevate moraalsete voorustega ja kehaliste võimetega, mis suudaksid ületada kõiki neid üliinimlikke moraalseid põrutusi ja füüsilisi raskusi, mida inimesele esitab modern lahing. Võitleja peab olema moraalselt tugevam, kehaliselt osavam ja nobedam, iseloomult päindavam ja loomisvõimelisem kui ta vastane.

Neid jõude peame võitlejaille andma!

Üldiselt on teada, et ainult kõrged aated võivad kanda võitlejaid rasketel momentidel. Kui kaalul on isiklik hävinemine, siis küsib inimene tahtmatult: mille nimel ma hävinen, mille eest ma võitlen? Aateid, mis on kannud rahvaste võitlusi ajaloo kestes, on olnud palju. Kõige püsivamaks ja võimsamaks neist on osutunud rahvuslikud aated, rahvusliku kokkukuuluvuse tunne ühenduses sügavasti võitleja hingesse istutatud patriotismi — isamaalikkude tunnetega.

Kuid rahvustunde ja patriotismi kõrval on võidu saavutamiseks väga kaaluvad ka võitlejais: kohusetruudus, vastastikune solidaarsus ja vendlus, isiklik julgus, vahvus, külm veri ja murdmatu, teadlik distsipliin — harjumus alistuda juhi tahtele ja käsule ilmtingimatus korras ühes kõrgelt arenenud initsiatiivi- ja vastutustundega.

Kehaliselt on tähtsad: hea tervis, tugevad närvid, vastupidavus kõigile üliinimlikkudele raskustele, väledus, nobedus maastikul mitmesuguste takistuste võitmisel, suur oskus kasutada oma relva ja teisi võitlusvahendeid.

Kuna praegusaja sõjast ei võta osa ainult üksikud professionaalid, vaid kogu rahvas, siis peavad olema tähendatud

voorstega varustatud ka kõik rahva liikmed, terve rahvas, kui ta tahab alata võitlust oma olemasolu eest elu ja surma peale.

Kui suurrahvaste juures vahest mass suudab asendada võitluses seda, mida ei suuda oskus, siis väikerahvastel, kel mass on väike, jääb järelikult kaalulepanemiseks järele ainult iga võitleja isiklik väärtus, moraalne ja kehaline tublidus.

Kui siia juure lisada veel need erakorralised majanduslikud kohustused, missuguseid sõjaajal peab kandma iga kodanik ja mis tihti osutuvad veelgi lõikavaiks kui isiklik hädaoht, siis on selge, et praegusaja sõda, avalikku võitlust oma olemasolu eest suudab kanda ainult see rahvas, kes selleks on tõsiselt ette valmistatud — kasvatatud.

Eesti on rahvuslik riik.

Eesti on demokraatlik vabariik.

Seega on Eesti riigi saatus, tema riigikaitse, Eesti rahva enda otsustada.

Siit järgneb, et ka Eesti rahvas peab olema kasvatatud end ise kaitsma kõigi käepärast olevate abinõudega. Ta peab omama kõrgemal määral neidsamu eelpoolnimetatud moraalseid voorusi ja kehali omadusi.

Ja nende sisendamine meie rahva hinge, iga tema liikme lihha ja verre, see ongi rahvusliku kasvatus ülesanne.

Eeltoodust on selge, et rahvusliku kasvatus ülesandeks ei ole ainult rahvustunde ja patriotismitunde arendamine. Ei, rahvuslik kasvatus on ja peab olema selle kasvatus töö kogusumma, mis teostatakse iga kodaniku ja rahva liikme, seega kogu rahva suhtes ja mille eesmärk on rahva vaimliste ja kehaliste jõudude kõigekülgne väljaarendamine.

Lõppsihiks peab olema saavutada kultuurilist iseseisvust, rahva hinge sisendada ja ta teadvus suureks kasvatada tungi olla iseseisev, rippumatu teisest rahvast, tungi seda rippumatust avalikus võitluses kaitsta kõigi abinõudega. Teiste sõnadega — rahva enesekaitse-instinkte ja natsionalistlike tundeid tuleb arendada ja kasvatada see võrra teravaiks, et neid ei suudaks tumestada üksi internatsionalistlik propaganda.

Selle propaganda tähtsust ei pea alahindama, sest on ju teada, et praegu sõjas esimene hoop juhatakse rahva hingeelu —

tunde- ja tahteilma pihta, et seda moraalset nõrgendada. Enne relvu rindel kõneleb agitatsioon ja propaganda seljataguses. Rahvuslik kasvatus peab sellelt urgitsemistöölt pinna ära võtma. Veel rohkem: propagandale tuleb vastu seada oma vastu-propaganda. Meie ajakirjandus, kirjandus, teadus ja kunst peavad sel alal andma jõudumööda oma parima, et populariseerida ja levitada meie seltskonnas ja rahva laiaades kihtides aateid, mis kõvendavad meie riigikaitset.

Vanadel kultuurrahvastel on rahvuslik iseseisvus ja tarve seda äärmuseni kaitsta endastkimõistetav asi. See tunne on neil aastasadade kestes istutatud iga kodaniku lihha ja verre. Kuid meil on see tunne veel noor ja nõrk, ei olda veel harjunud, mispärast tuleb teda arendada erilise hoolega.

Õeldakse, vanad eestlased olevat olnud töökas, kuid ka sõjakas rahvas. Kas oli see vanade eestlaste sõjakus meie ajal nii tihti kõne all olev kurikuulus militarism?

Vanade eestlaste sõjakus väljendus eeskätt just selles, et neil, kui põliselt vabal rahval, oli välja arenenud nende enesekaitse-instinkt, tahe oma kodus olla ise-oma peremees ja seda olukorda äärmuseni kaitsta ning aktiivselt kaitsta. See oli muististe eestlaste sõjakuse mõte.

Aktiivne kaitse on sõjaline mõiste, mis väljendub igapäevases elus selles, et kui sind lüüakse, siis ära pane ainult kätt ette, vaid löö vastu, püüdes sealjuures kallaletungijat tabada kõige tundelisemas kohtas nõnda, et ta sunnitud on loobuma oma kallaletungi püüdest.

Seda tegid eriti edukalt vanad eestlased. Ja selles mõttes peame meiegi olema sõjakad. Rohkem seesugust sõjakust, sest, kahjuks, peab tunnustama, et meie ei ole enam vanad eestlased, vaid meie rahva enesekaitse-instinkt on tumenenud ja nürinenud. See on aga hädaohtlik, sest eriti just käesoleval ajal püüavad õige mitmesugused internatsionalistlikud voolud meilt kiskuda selle õiguse, end kaitsta võõra vägivalla vastu.

Rahvusliku kasvatus ülesandeks peab siin olema vanade eestlaste rahvuslikku vaimu ja võitlustahet enesekaitse otstarbel uuesti üles virgutada, neid hingelisi jõude ja töökspidamisi, mis seda võitlust kannavad, uuesti tugevaks kasvatada.

Üksiku mehe sõjakeemiline ettevalmistus punaväes.

Lahing-gaas kuulub nende võitlusvahendite hulka, millistele ennustatakse suurt tähtsust tulevikusõjas. Sellega on seletatav eriline tähelepanu gaasiasjandusele kõigi riikide sõjavägedes. Pingutusi sel alal näib tegevat ka meie suur idanaaber N.-Venemaa, sest millega muidu seletada „keemiliste väeosade“ ja koolide loomist, sõjakeemia-asjanduse juhtide-instruktorite perekakaadri sisseseadmist kõigis väeosades, „sõjakeemia nurkade“ asutamist väeosade klubides, eriajakirjade ning -kirjanduse väljaandmist gaasiasjanduse alal, „Aviohim'i“ taolise üleriikliku organisatsiooni moodustamist jne. Kõik see tohiks pakkuda meile erilist huvi ja õhutada vähemalt sammu pidama rahutu naabriga. Allpool vaatleme, kuidas on korraldatud punaväe riviosades üksiku mehe ettevalmistus gaasiasjanduses. Ülevaate sellest annavad keemilise ettevalmistuse inspeksiooni ringkondadest 1926. a. lõpul eriajakirjanduse veergudele sattunud teated.

Üksiku punaväelase sõjakeemilises ettevalmistuses võib märkida ära kaks astet:

Esimene aste — punaväelase tutvustamine lahing-gaasidega ja nende tarvitamisviisidega; varustuseoleva gaasikaitse abinõude materjaalosa tundmaõppimine ja nende kasutamise reeglid.

Teine aste — üksikasjaline tutvumine gaasirünnakute teostamise viisidega. Teravama tähelepanu osaliseks saavad need gaasirünnaku meetodid, milliste tarvituselevõtmine arvatava vaenlase poolt teatud väeligi vastu on kõige tõenäolisem või milliseid võiks sama väeliik ära kasutada vaenlase hävitamiseks. Sel perioodil minnakse läbi ka gaasivastase kaitse treening, uuritakse üksiku mehe ülespidamise reegleid gaasi all ja kollektiivse gaasikaitse vahendeid.

Esimese astme programm on ühine kõigi väelike punaväelastele ja tema läbivõtmiseks on nähtud ette eritunnid, välja arvatud tutvu-

mine gaasikaitse vahenditega, mis teostatakse rööbiti teiste ainetega.

Rõhutatakse, et keemilise ettevalmistuse edu üldse ja eriti just esimesel õppeperioodil ripub ära näitlikust õppeviisist. Mees peab ise võima kõiki sõjakeemia relvu käega katsuda, silmaga näha ja haista. Seepärast minnakse läbi eestkätt tutvunemine sõjagaasidega, kusjuures demonstreeritakse nende mõju, efekti ja omadusi. Abinõuna tarvitatakse selleks otstarbeks eriti valmistatud ja väeosadele välja antud gaase.

Nende harjutuste läbiviimine, mis on edaspidiste harjutuste alusmüüriks, nõuab hoolikat ettevalmistust ja on usaldatud väeosa „keemilise teenistuse ülema“ enese kätte. Harjutused võetakse läbi n. n. „gaasisuitsetamise kambrites“; gaasi mõju demonstreeritakse loomade peal. Tutvumine mõninga gaasi mõjuga, nagu kloorpikriin j. t., olevat kergesti teostatav inimese peal vabas õhus (õppeplatsidel, hoovides jne.): valatakse teda umbes 20 kuubikut linasele riidele ja riie kantase väeüksuse rinde eest tuulepoolt küljest läbi. Gaasi kahjutuks tegemist kaitseabinõude (maskide) abil aitavat demonstreerida näide, kuidas aktiveeritud süsi küllastub broomi aurudest; selleks olevat tarvis tilgutada läbi paistvasse klaasanumasse 1—2 tilka broomi ja siis visata sinna vähesel hulgal aktiveeritud sütt.

Esimese astme õppuste kestvus on kuus nädalat, mille kestel keemilise teenistuse ülema oljalgväe osades 5 tundi eelnimetatud katseteks gaasidega. Kõik muud teemid gaasiasjanduse programmis võetakse läbi vastava allüksuse juhtiva koosseisu poolt, kuid keemilise teenistuse ülema juhtnõotide järele ja tema kontrolli all.

Teist astet (perioodi) õppealal iseloomustab teatud spetsialiseerumine sõjakeemilises ettevalmistuses. See leitakse olevat täiesti põhjendatud, sest kui, näiteks, jalgväelasele-püssikandjale on

Riigikaitse vajab oskust. Modernsõda on kujunenud omaette teaduseks ja kunstiks. Et modern-võitlust, lahingut, edukalt läbi viia, selleks peab kodanik olema välja õpetatud. Seega kuulub kahtlemata rahvusliku kasvatuses ülesannete hulka ka see sõjaline väljaõpe, mida teostab praegu kaitseväge iga aasta tuhandete kodanikkudega ja milles tal kaitseliit südilt kaasa aitab laiemates rahvahulkades, s. o. sõduri-riigikaitsja väljaarendamine, andes talle tarvilisi oskusi, missuguseid vajatakse modern-lahingute pidamiseks.

Ja selle kasvatuses teostamiseks peab ühendama kõik meie rahva kandvad jõud, kõikide nende organisatsioonide jõupingutused, kes sel alal töötavad. Perekond, kool, organiseeritud seltskond, eeskätt kaitseliidu näol, ajakirjandus, kaitseväge — kõik nad peavad rahvusliku kasvatuses põhimõtted võtma oma kasvatuses aluseks, sest neile põhimõtetele toetub meie riigikaitse.

Riigikaitse aga on iseseisev rahvas, ripumatu riik!

Taudide staabis

valitseb roosiline meeleolu: kõik on kõige paremas korras ja väljasaadetud malevatel on suur edu igal rindel. Staabimehed aina „hõõruvad käsi“ ja noteerivad võite. Pisikatevägede ülemjuhtaja, tema staabiülema ja kõigi mikrokoobiliste staabihärrade nahk hiilgab nagu tooresiidi kiud. Kui nii edasi läheb, on Eestis taudidele kindlustatud kestev pesa ja muretaolek tuleviku suhtes. Alguses näis nii, et selle loomine pidi õnnestuma Nõukogude paradiisis, kus kord juba on paradiis, siis olgu seal paradiis kõigile — ka taudidele. Lootused olid ülkenad — arstidele anti mitte palka, vaid malka, tervise eest hoolitsemine usaldati harimatute kalfaktorite ja sõjaväe seljataguste reameestest sanitaride hooldeks. Kuid palju läks teisiti. Suured propagandamehed, need kommod. Keskkocht kuulutas sõja taudidele ja terve parteiline aparaat rakendati tööle. Sajad kunstnikud maalisid täisid, prussakaid, lutikaid, satikaid, kärbeid ja kõiksugu putukaid, kes käperdavad vaheldamisi kord poris, kord süljes, kord jälle söögiainetel. Eriti armastati maalida pleklist täid 10.000-kordses mõõdus, esile tuues tema tõulisiludusi. Säärseid värvikaid, igale möödaminejale pealekäivaid kisendavaid plakateid oli peaaegu sama palju kui punaseid lippe ja Leenini pilte — tänavate nurkadel, vaksali seintel geespool ja väljaspool, vagunites, pissuaarides — ühe sõnaga igalpool, kus ta võis torgata silma inimesele.

Partei keskkomitee mõistis, et taudid on

sama hädaohtlikud kui relvastatud vaenlased inimeste tõust ja vajutasid kõik propaganda aparaadi vaeste pisielukate ning nende edasikandjate peale. Taudide staabis oldi sunnitud leppima pettumusega: üldiselt kujunes olukord rääbalmaks kui pessimistidki arvasid. Ainult siifilise ja teiste suguhaiguste pisikatel algas kestev kuldne põli.

Hoopis paremini kujunesid lood Eestis.

Demokraatlikku vabariiki kardeti alguses väga. Oli ka põhjust karta, sest peale teoreetilist oletlust äpardus suurem praktiline katse: plekilise tüüfuse armeed löödi uperkuuti ja hävitati sootuks. Kuid pikapeale selgus, et asi pole põrmugi lootuseta. Eestis arenes sama meeleolu, mis omane igale värsele demokraatiale — isiklikkude mõnususute tagaajamine ja väiklane tegutsemine.

„Maksab siis ilmas elada kui elu mingisuguseid mõnususid ei paku?“ See oli kõikide arvamine ja labane suhtumine ümbrusse.

Ja iga nees püüdis õhinal mõnususid. Tuldi arvamisele, et demokraatliku korra juures ei tarvitse karta mitte kuraditki: riigivanemad, ministrid, kõrgemad ja madalamad ametnikud, rahvasaadikud — kõik puha tuntud inimesed ja lihtsurelikud, nagu isegi. Mõnega oled koos koolis käinud, teisega Issanda leeris — mida siis karta säärasest: koolivend, leerivend. Ja kui ta sulle sõrad vastu ajab, eks siis hääletame maha: vabariigis on ju valitsus inimeste pärast,

küllalt üldisest ettekujutusest hobuse gaasimaskist, siis peab ratsaväelane tundma sama maski põhjalikult ja oskama temaga kaitsta oma lahingseltsilist — hobust; kui kahurväelane-number peab uurima gaasimürsku, siis kahurväelaneluuraaja tohiks selgesti ette kujutada keemiliste mürskudega lahendatavaid ülesandeid ja toimetada märkide keemilist luuret. Sellel perioodil sünnib keemiline ettevalmistus osalt eritundides, suuremalt jaolt aga ühiselt teiste õppeainetega, millised põimitakse läbi gaasiasjanduse elementidest. Eelmiste aastate kogemuste najal konstateeritakse, et siin on võimalikud kaldumised äärmustesse: mõnel pool minnakse „keemiaseerimisega“ liiale, teised jälle ei oska selle ala tähtsust väärihinnata; üks väeosa teostab gaasivastast treeningut isegi võsa raiumisel ja suusatamisel, teine unustab selle sihtimisharjutustel. Selle nähtuse vastu võitlemiseks oleval antud õppeplaanides kindlad normid tegutsemiseks gaasimaskides.

Sama tähtsaks peetakse küsimust, kuidas peab iga üksik mees ennast üles pidama gaasi all; selles ei olewat seni midagi reeglipäraselt välja kujunenud. Kõigil on teada, et gaasi ilmsikstegemisel või vastava komando järele panakse ette maskid, kuid millisel küljelt minna mööda gaasimürsu lõhengu lehtrist, kas võib seda lehtrit tarvitada varjendina jne. — sellest oleval punaväelastel kaunis tume ettekujutus.

Teine õppeperiood võetakse läbi kogu ulatuses rivi ülemate poolt. Keemilise teenistuse ülema peal lasub ainult üldise juhtimise funktsioon ja muidugi ka kontroll. Ettevalmistuse ühtlustamiseks korraldab väeosa keemilise teenistuse ülem juhtivale koosseisule instruktori õppusi ja annab allüksustele oma aine konspektid, mis kokku seatud maksvate õppekavade alusel.

Kahtlemata võime õppida punaväelt sõjagaasiasjanduse alal nii mõndagi. —ms—

Suuskadele!

Talv on tulnud!

Valge, lugemata triljonitest kristallidest koetud, puhas ja pehme lumevaip katab kodumaa pinda.

See tuli eile.

Ja nüüd on mets nagu neitsilik mõrvoja — pulmarüüs. Noorte kuuskede oksad ja ladvad painduvad alandlikult valge vaiba all ning sositavad lumessemaetud kadakapõõsastele:

Ta tuli — ometigi!

Ning jänes, kes veel eile kartis, et valge kasukas ta ära annab, tunneb end täna metsas päris kodusena; nüüd on ta osa metsa, osa maastikku...

Ja kelgumäel kilkavad noorte hääled ning teedelt ja tänavatelt kostab kuljustehelin...

Talv on tulnud — ja lumi!

*

Lumi!

Ta annab meile küll kelgumäe, saanitee, pühade meeolu, kuid — piirab liikumisevõimalusi. Sa ei või enam otsejoones minna kuhu tahad. Pead piirduma teedega, käima käidud radasid...

Kui kahju! Naabrile oleks üle põllu ainult paarsada sammu, nüüd aga pead paarikilomeetrilise ringi tegema, enne kui sinna saad mööda teed.

Ja metsas on lund veel rohkem. Seal sa üldse liikuda ei suudagi.

Oled lumede vang...

*

Kuid meie esiisad polnud lumede vangid. Nad ootasid igal aastal igatsusega aega, millal pakane sillad üle järvede, jõgede ja soode ehitab; nad ootasid lund, mis võimaldaks liuelda üle väljade ja tunda end vabana.

mitte vastupidi, seepärast — noh mõistate isegi: et kui mina midagi tahan, pean ma selle saama, ja kõik muu — puha kama. Tulemused sellest päevaselged. Esimestena taipasid tulemuste võimalusi komnud ja korraldasid esimese detsembri.

„Kõik on Eestis liga-loga, igamees on tark eneseette ja kõik on uhked sellest, et Eestis on terved laevakoormad raamatutarkust ja kallist vaimuvara humaansete ideede ja põhimõtete näol rohkem kui põlevkivi ja turvast kokku jne. Mis siis muud, näpp peale säärasele Eestile!“

Kuid eksis see kommu — esimene detsember pööras ärkvele Eesti rahva ja Eesti löi endale võimsa kaitseliidu.

Taudide staap asus ka pealetungile. Piskate armeedel on sarnane edu, et häbi kohe mõtelda. Tiisikus tunneb enese nagu põline rentnik riigimetsa ääres — aina kosu ja kasva. Influentza on kuj mõni Hannibal või Napoleon — tuleb kunas tahab, tuiskab ringi kuni hõlpu jätkub ja läheb siis kuhugi puhkusele. Leetrid ja sarlakid näitavad nagu nagu oleksid nad sõjakad asunikud, kellele on antud ohtralt ehitus- ja asutamislauenu — millise innuga nad laastavad noort lastevõsa!!

Tarvis nende vastu astuda terve rahvaga samuti nagu poliitilistele urgitsejatele ja hukatajatele. Vaja kasutada võimas propaganda — vaja selgitada, täita kõik kohad mõjuvate plakatitega, maksuta lendlehtedega ja broschüüri-

kestega, vaja ergutada ka ametiasutuste tegevust, et loiult ja ükskõikselt ei oodetaks aega, mil taud juba ülekäe võtnud.

Vaja ka käed külge panna, kus aidata saab — vaja palju päid ja käsi. Bürokratlikkudest peadest ja kätest ei jatku — isegi seltskonna organiseerimiseks sellele võitlusele. Kui tahame olla demokraatlik riik ja rahvas, siis tegutsagem ka demokraatlikult: kus viga näete — käed külge.

Usun, et üks pool kaitseliidust on selleks just kui loodud — nimelt naispool. Seni on see pool istunud käed põlle all, sest paljuku seda tee ning võlleibade jagamise tööd mees-k-liitlastele ikka jätkub. Egas manöövreid igapäev ei ole. Tolle töö pärast lähevad naismalevad lõpuks laialegi — kaua sa ikka norutad nurgas.

Naismalevkonnad peavad oma ülesannet laiemalt võtma — peavad sinna võtma võitlemise rahva tervise vaenlaste, eriti veel laste vaenlaste vastu. See oleks suur ja püha töö. Egas sõjaajalgi tule naistel püssi kätte võtta — selleks on naised liig kallis ja, muu seas olgu öeldud, ka ebakohane materjal. Ka sõja ajal jääb naistele kohasem töö. Nii oleks siis taudide vastu võitlemine ühtlasi ka oma organisatsiooni ettevalmistamine ja treenerimine tema õigel alal.

Naismalevlased — hõigake vastu rahva tervise nimel.

K. Kraumi.

Meie esiisad suusatasid!

Soome sugu on suusatanud, võib olla, juba Altai-mägestikus. See on suusatanud üle Vene ääretute legendikkude, selle suuskade jälgi on sulatanud Põhja päike jäämere lõunapoolsetel tunduritel. Soome sugu on suusatajarahvas.

Muidugi tammus Soome sugu esiteks lumekingadega — just nagu eskimod, indiaanlased, ameeriklased ja rida teisi rahvaid praegugi.

Siis arenes lumekingast suusk. See oli juba enne kui ajalugu soomlastest kõneleb. Ja need esimesed suusad olid ka eelajaloolised riistapuud. Üks neist oli pikk — liusuusk — teine lühike, alt nahaga vooderdatud tõukesuusk. Soomlased nimetavad esimest neist „lyly'ks“ ja teist „sivaka'ks“.

Niisugused olid m. s. „Kalevala“ kangelaste suusad.

Soome sugu pole leidlik rahvas, kuid, siiski, temale jäi arendada suusk praeguse kujuni. Skandinaavia vanad saagad kõnelevad „skritefinnidest“, kes lume peal liuglevad ja hüppavad. Siin on nähtavasti juba suusatavatatest soomlastest jutt. Paganaaja lõpul, s. o. umbes 1000 a. p. Kr., olid soomlaste suusad juba midagi praeguste sarnast.

Kuid kiirus hakkab külge! Olid kord leitud siledad, puust suusad, siis katsuti neid nõuetele vastavalt arendada. Alalised võitlused ja röövkäigud nõudsid kiiret liikumist ja suusast sai liikumisabinõu, mille võrdset ei olnud. Soome ajalugu on ühtlasi ka suuskade arenemise ajalugu.

Muinassoomlane-sõdurkütt täies varustuses suuskadel.

60-aastane Soome kaitseliitlane suuskadel.

Kui uskuda tuntud Soome kirjanikku, dr. Sakari Pälsi't, siis oli soomlane-suusataja omal ajal maailma kõige nobedam olevus. Võtame näiteks karjalase. Ta suusatas surnuks hirve, hundi, ilvese, pödra ja iga teise suurema looma. Tal polnud laskeriista ja ta ainuke abinõu saagi surmamiseks oli suusakepp, mille otsas oli rauast piik. Veel paari aastakümne eest suusatasid soomlased sel kombel hunte surnuks...

Suuskadest kujunes ajajooksul ülitähtis liikumisvahend. Ilma nendeta polnud mõeldav sõtaminek, jahipidamine ega isegi igapäevane elu teedeta ürgmetsades. Ainult suuskadega võis muinassoomlane talvel liikuda. Suusk oli talle sama tähtis kui põder laplasele või kaamel beduiinile Sahaara liivakõrves.

Nii ennevanasti, ja osalt veel praegugi. Viimaste aastakümnete jooksul on suusa otstarve siiski suuresti muutunud. Ürgmetsade rahu on rikutud ja nende pindala on vähenenud suuresti; röövkäikusid ja kallaletungimisi oma naabritele ei võeta enam ette; murdjaid loomi pole enam vaja surnuks suusataada; moodsad laskeriistad on teinud jahipidamise kergemaks; teedevõrk on laienenud ja tihenend ühes rahvaarvu kasvamise ja tsivilisatsiooni arenemisega ning — suuskadest on kujunenud spordiabinõu, millel pole võistlejat.

Või on?

*

Uisud!

Jah. Sile jää ja paar uiskusid — ning sa „lendad“ nagu marutuul. Õige! Aga kui kaugele? Igatahes mitte kaugemale kui jääd jät-

kub. Seal on piir. Oled piiratud alal ja piiratud on su liikumisvõimalused — uiskudel.

Aga võta suusad. Nendega võid vabalt rännata Moskvast Hammerfestini, Vladivostokist Berliinini, üle maade, mandrite, maaosade, igale poole, kus talv ja lumi.

Selles seisabki suusaspordi suurejoonelikkus. Ja edasi:

Vaatle head suusatajat. Pane tähele, kuidas ta töötab kõigi oma liikmetega ja lihastega ja kuidas ta terve keha on suusatades sümmeetriliseks arenenud. Ja kui sulavad ja painduvad on ta liigutused! Ta libiseb, liugleb üle piimavalge lumevälja nagu vari, kiirelt ja kergelt...

Soome ratsavägi suuskadel.

Sa imestad ja kadestad. Tahaksid ka olla inimene, keda sügav lumi ja kaugused ei takista, kes pole seotud tee, küla ega valla külge.

*

Kuid peale puhtsportliku külje on suusatamisel veel teinegi tähtsus rahva elus. Ja nimelt: riigi kaitsmisel.

Elame alalises hädaohus. Vaenlane võib igal ajal katsuda hävitada meie noort vabadust. Ka talvel, siis kui paks lumi teeb liikumise metsades ja põldudel võimatuks. Selleks on tal aga erilised suusaväed ja selleks propageerib ta praegu suure innuga suusaspordi.

Ja keda on meil hädahetkel saata kiiresti suuskadel liikuvate sissetungijate vastu? Jalamehi? — need ei saa sügavas lumes kuhugi; ratsavägi? — ka see ei suuda sügavas lumes liikuda; soomusautod? — jah, kuid need ei pääse isegi kitsastel talveteedel edasi...

Mis siis? Mitte midagi — nii kaua, kui meie riigi- ja kodukaitse pole suuskadega varustatud, õpetatud suusatama ja suuskadel sõdima.

Teisiti on näiteks Soomes. Seal oskab peaaegu iga mees, naine ja lapski suusatada. Seal on suusaseltsid peaaegu igas külas, alevis ja linnas. Läbi talve pannakse seal pühapäeviti toime kümneid suusavõistlusi. Seal annab riik suuri summasid suusaspordi ergutamiseks — ja suusatamine on seal, nii sõjaväes kui ka kaitseliidus, esimesel kohal. Ja mitte ainult kui sport, vaid kui sõjapidamise ja kodu kaitsmise abinõu.

Eriti suure tähtsuse omavad kaitseliidu igaaastased ülemaalsed ühendatud murdmaa- ja laske- ning orienteerumisvõistlused. Nendest võtavad osa kohalistel eelvõistlustel esimeseks tulnud mehed — kokku 200—300 Soome parimat suusatajat ja laskjat. Ja tagajärjed on hiilgavad. Peale võistluste, millede arv igal talvel on leegion, korraldab kaitseliit hulga kohalisi ja laiema ulatusega talve-manöövreid — tihti ühiselt sõjaväega. Talvemanöövritel liiguvad väeosad alati ja ainult suuskadel. Ööd ja puhkeajad saadetakse mööda selleks kuuseokstest ehitatud metsamajades. Meeste varustus on niisuguste manöövrite jaoks kohane.

Soome sõjavägi on ka suuskadel liikuma ja sõdima õpetatud. Talvemanöövrid ja alalised võistlused süvendavad järjekindlalt varem saadud oskust.

Nii Soomes. Aga meil — ?

*

Meil pole suusaspordi alal õieti midagi suuremat tehtud — rääkimatagi, et suusatamine oleks kaitseliidus ja kaitseväes jõudnud eriliste suusavägede organiseerimiseni ja õpetamiseni.

Ja ometigi ähvardab meid, nagu Soometki, talvesõda. Või kavatsetakse meil vaenlase peale tungiajaks tellida Taaralt lumeta talv... ?

Ei, nii ei lähe! Tarvis asuda suuskadele, hakata levitama suusaharrastust, organiseerima suusavägesid nii kaitseliidus kui ka kaitseväes. Tarvis teha suusaspordi populaarseks. Juba riigikaitse seisukohalt peaks see olema rahvusport. Ja kui see seda on, siis ei üllata meid vaenlase suusaväed, siis võime kodu ka sügavas lumes suuskadel kaitsta.

Suuskadele!

Kullervo.

1) Vanad eestlased saabusid Uuralist meie maale suuskadel.

2) Nüüdsed eestlased suplevad kaelani lumel ja vaevavad vaest looma.

3) Soomlased otse lendavad suuskadel.

Kaitseliidu talispordipäevade võistlusest.

Läinud suvel korraldatud kaitseliidupäeva sportlikud võistlused viisid mõttele, laiendada malevatevahelisi võistlusi ka talispordi aladele.

Kaitseliidu spordi-keskklubil, asudes selle idee teostamisele, tuli kõigepealt lahendada küsimust, milliseid võistlusalasid üles võtta talispordipäevade võistluskavasse.

Mitmete malevate ja üksikute malevlaste poolt olid seejuures esitatud õige laiaulatuslikud soovid; oli soovitud näha suusatamise kõrval ka kõiki teisi talispordi võistlusalasid — nagu hokkeyd, kiir- ja iluuisutamist ning isegi saalimänge.

Kuid kaitseliidu spordi-keskklubil tuli siiski piirduda ainult suusavõistluste kavasse võtmisega ja seda lihtsatel põhjustel, et esiteks seega luua enamvähem ühesuguseid osavõtu võimalusi kõigile malevatele ja teiseks, et hoiduda liig suurtest väljaminekutest, sest et eriti hokkeymeeskondade võistlustest osavõtt oleks kujunenud kulukaks.

Pealegi ei võimalda jääolud seal, kus on kavatsatud pidada talispordipäevi, kiirusutamist ja hokkeymängu läbiviimist. Vastavate ruumide puudusel peavad jääma ära võistlused saalimängudeski.

Talispordipäevade kava kujundamise juures on püütud silmas pidada, et korraldatavad võistlused midagi pakuksid ka sõjalise väljaõppe seisukohast.

Selleks on võistluskavasse võetud sõjaline patrull-jooks ühes laskmisega, millest võtab osa iga malev ühe meeskonnaga.

Võistlustingimused on seejuures analoogilised olympiamängudel peetava patrull-jooksu tingimustele ning kohandatud meie oludele.

Et väljatöötatud võistlusmäärused on aluseks iga üksiku võistlusest osa võtta soovija treenin-

gule ja eelvõistluste korraldamisel malevates, toome nad siinjuures tervikult:

Üleriiklise kaitseliidu talispordipäevade võistluskava ja määrused.

1.

1927. a. veebruarikuu algul või keskel (olevalt ilmadest) korraldab kaitseliidu spordi-keskklubi Viljandis kahepäevased suusavõistlused. Võistlusmaad on: 3 ja 10 klm. üksikvõistlejatele ja 10 klm. rakmetes ühes märkilaskmisega meeskondadele.

Võistluste kavad ja tingimused töötab välja keskklubi, tehnilised eeltööd ja korraldus on Sakalamaa maleva poolt.

3 ja 10 klm. üksikvõistlejatele korraldatakse võistluste esimesel päeval, 10 klm. ühes märkilaskmisega teisel päeval.

2.

Üksikvõistlustest võivad osa võtta kõik malevad 3 võistlejaga, kusjuures suusatüüpides ja riietuses valik vaba on. Start sünnib loosinumbri järjekorras, mitte üle 12 võistleja korraga.

3.

Võistluste käiku juhib 5-liikmeline spordi-keskklubi poolt määratud kohtunikudekogu, kel õigus on kohapeal enesele tarvilikke abijõudusid koopteerida. Igal maleval on õigus saata võistlustele oma esitaja, kes oma võistlejate eest hoolitseb ja tarbekorral nende huvisid kaitseb. Kohtunikudekogu otsused on lõpulikud ja muutmatused.

4.

Meeskondade võistlustest märkilaskmisega võivad malevad osa võtta 1 meeskonnaga, oma äranägemise järele moodustatud koosseisuga. Meeskondade koosseis on 3 võistlejat ja 1 re-

4) Isegi tiblud püüavad end suuskadele upitada.

5) „...Vana vägevus eestlaste seas Elusse ärka!...“

serv, kusjuures reservil kaasavõistlemine sunduslik, kuid tema aega ei võeta arvesse. Reservi aeg võetakse arvesse juhusel, kui üks meeskonna võistleja on õnnetuse korral või muudel põhjustel võistlusest välja langenud.

Meeskondade riietus: kaitseliidu vorm, selle puudumisel harilik riietus kl. mütsiga, varukasidemega, sääriksaabastes, sidemete või säärttega. Sunduslik varustus on: sõjaväetüüpi suusad (turist) ja kaks keppi, malevas tarvitusel olev püss täägiga või ilma (Vene püssil täägi kaasavõtmise sunduslik), seljakott, mis ühes sissepandava varustusega kaalub 10 naela ja 40 padrunit ühes taskutega.

5. Võistlusmaa pikkus on 10 klm., kusjuures 5-klm. otsemaa sõidetakse edasi ja tagasi. Lasketiir asub umbes poolel maal suusatee kõrval. Iga meeskond stardib üksikult, 10-minutiliste vaheaegadega. Finishi peavad meeskonnad ilmuma tervikuliselt, s. o. kõik 3 võistlejat korraga, kusjuures reservi saabumise ootamine ei ole tarvilik. Meeskonna reserv kannab eraldamiseks kollast sidet ümber vasaku käevarre. Meeskonna ajaks märgitakse moment, mil meeskonna viimse liikme eespoolne suusaots finishijoonest üle läheb.

6.

Märkilaskmine sünnib 150 mtr. peale asetatud rinnakujuulisesse, rohelisteks värvitud ja meeskonna numbriga märgitud märklauda (kõik 3 võistlejat lasevad samasse märklauda). Märklaud on paigutatud nii, kuidas lubab maastik ja kohalikud olud.

Laskude arv on 5 padrunit võistleja peale, meeskonna peale 15 padrunit. Iga tabavus annab 1 min. aja edu, mis meeskonna võistlusmaa katmise ajast maha arvatakse.

Märkused: 1. Kui reserv on asetanud väljalangenud meeskonna liikme enne laskmist, võtab ta laskmisest osa, vastasel korral mitte.

2. Kui meeskond on lasknud vööra meeskonna märklauda ja märklaudas on tabavuse arv üle 15, arvestatakse ainult 15 tabavust. Eksinud meeskonnal ei ole protesteerimise õigust.

3. Kui mõnel laskjal juhtub venitatud pauk, on tal õigus laskekohtuniku loaga oma tagavarast uut padrunit võtta.

4. Laskmine võib sündida vabast asendist. Tugedeks võib tarvitada lund, suusakeppe, seljakotti ja muid endaga kaasasolevaid tarbeid.

5. Kohtunikkude kontroll on laskmise juures ja pöörepunktil, kus võistleja meeskonna vanemal tuleb nende käest tingimuste täitmise tõenduseks erivärve kandvad tõendused võtta. Ilma nende esitamisetähtaegade tähistamiseks vastava maakonna saavutus.

6. Võistlejad tarvitavad oma laskemoona ja võtavad seda juureskantavast padrunite tagavarast.

7.

Suusataja, kes kokkuvõetult parimat aega näidanud 3- ja 10-klm-is, omandab üheks aastaks vastava rändava auhinna, mida tal jäädavaks omandamiseks 3 korda järgimööda ehk 5 korda vaheldamisi võita tuleb. Samadel tingimustel omandab malevas auhinna 10-klm. laskesuusatamise eest. Lisaks rändauhindadele jagatakse igal alal kolmele paremale (või kolmele parema meeskonna liigetele) ühekordselt omandatavad auhinnad või diplomid.

Suusavõistluste tulemused võetakse ka arvesse malevatevahelise riigivanema rändauhinna määramisel suvisel kaitseliidu spordipäeval. 3- ja mõlemal 10-klm. suusatamisel arvestatakse seejuures kuue kohaga, kuna laskesuusatamisel saadud punktide arv veel kahe peale kasvatakse.

8.

Võistluste üksikasjad, mis käesolevas määrustikus ette nähtud ei ole, lahendatakse võistluste peakohtuniku näpunäidete järele kohal peal kohtunikkude kogu pool.

Valvetõkkes.

„Ta-ta-ta, tai-ta...“, laulab kuulipilduja pimedasse öösse ja raksuvad üksikud püssipaugud, mis nõrga kajana kostavad kord ühest, kord teisest, kaugemast metsaservast.

On sügavpime kevadine öö. Ainult käsikaudu kobades ja instinktiivset juhitud leiad astumiseks vaba koha. Kitsas kraav on täis määratud kasukatesse ja sinelitesse mässitud sõdureid, kes püsside najale toetudes tukuvad ehk tuimalt enda ette vahtides kiruvad pimedust ja külma. Tähtu taevast ei anna vähematki valguse kuma; vaevalt eraldab pimedast harjumata silm, kus lõpeb kraavikallas ja algab selle vastu konutava sõduri ebamäärane kuju.

Külm-rõske kevadine õhk tungib läbi riie-dest, pannes ihu tahtmatult võbisema. Ei aita seegi, et kasuka- või sinelihõlm tõmmatakse tihedamini ümber; sooja saab vaid hetkeks, mil ennast liigutad. Paljugi vist antaks selle eest, kui väheks ajaks tule ääre sooja saaks. Paar sõdurit maadlevad, vaikselt ähkides, kuski kraavinurgas ja mõned peksavad, laialt kätega vehkides, mööda külgi ja õlgu, kui voorimehed, kes külmaga ootavad sõitjaid kuski kõrtsiesisel.

Sume öö on rõhuvalt hääletu. Vahepeal ainult kostavad telefonikoopast väljatelefoni tulekahjusarve sarnased, appikutsuvad hääled, mis tummas vaikusel kujeks linnupoja kähisev piuksumine kuuldu. Signaali lõppedes hõikab telefonisti monotoonne hääl:

„Sadaviiskümmend üks!... Sadaviiskümmend üks!... Kümnes rood! kümnes rood... Sadaviiskümmend viis kuulab...“

Saadest vastusest, häälitseb pikalt:

„Proovin li-i-ini.“

Rooduülem komberdab veltveebliiga ringi mööda kraavi, pahatihti mõne tukkuja otsa komistades.

„Juba te kur-radid magate jälle!“ sõimab ohvitser, end tasakaalu upitades. Siis jälle rõhuv vaikus, mille saatjateks väljatelefoni kaeblikud signaalid ja öökulli huikav kisa.

Oodatakse vahetust, mis ammu kohal peaks olema. Ohvitser otsib kannatamatult pea iga veerandtunni järgi binokliga pimedusest oodata-vaid, et siis pettunult jälle alata endist ringkäiku kraavis.

Akki käib ööst läbi karjatus; sarnane, nagu tapetak inimest mingi hirmsa või nürida terariistaga. See paneb mõneks hetkeks kuulajad tarretama ja vaikib siis käuksudes, jäädes õhku kõlama õudse dissonantsina. Võpatades karatakse üles, vahtides pärani silmil pimedusse, kust karjatus kostis. Magajad ärgates lõgistavad külma pärast kuuldavalt hambaid ja vahivad juhmilt ringi.

Varsti kostavad kiiresti liginevad sammud ja hingeldades hüppab tunnimees kraavi. Nagu raiutult tulevad sõnad:

„Nad tapsid vist Vaheri... Teise posti pealt“

„Vaheri?!... Teise posti pealt?!“ kordavad mõned masinlikult, kui tähelepanelikud koolipoisid, õpetajalt kuuldu haruldast tõde. Seesmiselt tuntakse headmeelt, et see mitte mina polnud, keda tapeti, kes siis kunagi poleks saanud siit ära minna, kõige tühisemaidki poolelijäänud toimetusi jätkama... Sellest tarretusest äratab mehi rooduülem hääle, kes kiiresti jagab käsud sõduritele, paigutades neid rühmade kaupa kohtadele ja lastes veltveebliit lähemad postid ära kutsuda. Külmast kohmetanud sõrmede vahel klõbisevad püssilukud, katsudes järgi laetud püsse ja lükates padruni rauda. Siis oodatakse, vahtides ärritusest kuumade nägudega pimedusse, kust arvatakse lähenevat vaenlast.

Aeg venib teona, kuid ikkagi veel pole kuulda ainustki häälet, mis annaks märku nende lähenemisest.

„Oleks ometi valgem,“ sosistatakse, „siis vähemalt näeks, kui nad kuradid tulevad.“

Tekib piinlik vaikus. Isegi kõvasti hingata ei juleta. Närvid on viimase võimaluseni pinevil, hoides sõrme krampplikult püssitrikil.

„Kõlks,“ heliseb läbi vaikus tume metallikõlin lähedal raudteeliinil.

Peaaegu korräga raksatab kogupauk, nagu käskluse peale. Siis on mõni aeg kuulda ainult automaatpüsside ägedat täinat, millesse püssipaugud sulavad ühiseks vägevaks mulinaks. Juba esimeste paukude juures tuleb elu meestesse tagasi ja vihaselt tulistavad nad läheneva vaenlase suunas. Välkudes lööb tuli püssiraudadest pimedasse öösse ja pika soruna jookseb ta automaatidest vastu taevast. Kõik on palavikuliselt ametis püsside laadimisega, mida siis uupi pimedusse tühjendatakse.

Eemal, vaenlase seisukohtadel, vilksatavad järjest kaks pisukest tulesähvi ja paari hetke pärast on õhus kuulda inisevat vihinat ning heledalt raksudes lõhkevad kraavi kohal järjest kaks šrapnelli, puistates tinatükke alla. Veel mõned pommid lastakse vaenlase poolt, kuid need kukuvad mütsudes seljataha sohu — lõhke-mata. Mõnekümne paugu järele vaikib „punaste“ patarei ja kuulda on vaid püssitule katkendilist raginat ja vahel sekka kostvaid väljatelefoni kannatamatuid signaale, kes asjata otsib ühendust seljataga oleva soomusrongiga.

Püssituli on vahepeal harvemaks jäänud, ainult paar „lüüsi“ töötab vahelduvalt; teised on

Uus üksus Tallinna malevas.

Kaitseliidu organiseerimisele andsid suurt hoogu 1. detsembri sündmused 1924. aastal. Need kurvad sündmused juhtisid tähelepanu kõigepealt tänavavõitlustele. Selle põhimõtte järele loodi kõigepealt jalaväeüksused. Et kaugemalt linna keskpäigast edukalt tegutseda, loodi neile lisaks ratsaüksus. Need väeliigid on kõige kohasemad liikuvale sõjale. Siiski, nagu manöövrid näitavad, võivad sarnaste juhtumiste juures tekkida üksikud kindlustatud punktid. Nende üksikute punktide käsitlemine ja valdamine nõuavad aga juba teisi relvu. Tallinna, Harju ja Lääne malevate ühised manöövrid, mis juba laiemaid ülesandeid tahtsid lahendada, näitasid, kui väga vajaline on uus relva üksus, s. o. rsk. kuulipildujad. Raske-kuulipilduja üksusele pandi küll alus juba varemalt, aga just manöövrid tõestasid möödapääsmatut vajadust kiiremini formeerida raskekuulipilduja kompaniid.

Raskekuulip. kompanii formeerimist tuleb arvata oktoobrikuust k. a. Selle üksuse formeer-

imine on palju huvi äratanud malevlaste seas. Varsti saadi kokku tarviline arv malevlasi ja asuti õppustele.

Õppused näitavad, et malevlased suure huvi ja innuga töö juures asuvad. Malevlased käivad korralikult õppustel, millest võib ennustada, et sellest tulevikus hea kokkuliidetud üksus välja kasvab.

Õppustega on juba nõnda kaugele jõutud, et üksikud malevlased täiesti tuttavad on nende relvadega. Ka on proovilaskmised olnud, missugused häid tagajärgi on annud. Raskekuulipildujate kompanii tööd juhivad vilunud jõud.

Rasketelkuulipildujatel on suur tähtsus nende ülesannete läbiviimisel, mida kaitseliidu eesmärgiks tuleb lugeda.

Teatavasti on kaitseliidu ülesanne rohkem sellele rajatud, et ootamatuid lahinguid vastu võtta. Niisugusel korral on kiirus mööduandev. Niisugustes lahingutes ei saa tarvitada sarnaseid raskeid relvu, missugused oma iseloomu poolest nõuavad suurt organisatsiooni. Raske-

päeval tuisitava liiva tõttu rikis. Ohvitser käib ärritatult telefonisti ja meeste vahet, siunates ja kirudes rongilolijaid, et sealt vastust ei saa.

Järsku muutub vahepeal raugenud laskmine jällegi ägedamaks. „Punane“ annab läheda maa pealt poolteistollisest „maksimist“ kiirtuld parema tiiva peale. Sealt vastab kangekaelselt ainuke korras „lüüs“ ja teistest ülejäänud kasetid põristatakse nüüd kõik sellele maha. Kiunudes raksuvad metsas vaenlase „poolteistollised“, loopides segamini väikesi mändi ja mahalangenud kuivi oksa, mis kuuli lõhkedes õhku paisatakse.

Nähes, et telefoniliin rikutud, lastakse valvetõkkest üles hädaraket. See oma kahvatu roheka valgusega valgustab lähemat ümbrust mõneks hetkeks, tippides sõdurite kiivritele ja püsidele väikesi valguselaike. Samas lakkab vaenlane laskmast, põnevuses vahitakse seljataha rongi seisukoha poole. Rong vastabki raketiga, mis kui väike valgusemadu taeva alla poeb ja seal lagunedes kustub.

Oodatakse vaenlase edaspidiseid tegevusavaldusi, kuid see vaikib kui oodates. Sama kummaline kui õudne karjataski, mis oli kui lahingu alguse märgiks, on nüüd nende vaikimine.

Oodatakse närveerides pool tundi, — tund, kuid nad vaikivad nagu ähvardades ja kuulda pole ainustki häält.

Aegapidi tuleb elu sõduritesse tagasi; soendatakse külmetavaid käsi, laskmisest kuumadel

püssiraudadel ja vahetatakse sosinal üksikuid sõnu.

„Kuulsin neid mööda kraavi lähemale hiilivat,“ seletab postilt tulnud tunnimees usutlevale ohvitserile, „arvasin esiti omad olevat, kuid siis kuulsin, kui Vaher karjus... ja tulin ütlema.“

Selle kõneluse järele peavad rooduülem ja veltveebel isekeskis nõu, mille tulemusena kraavist lahkub paar julgemat meest veltveebliiga eesotsas.

Järelejäänud, kelledest paar meest on kraavi põhja vargsi suitsetama asunud, võitlevad endiselt külmaga ja väsimusega. Igavikupikkuse veerand tunni möödudes tulevad luurajad tagasi, kandes püssidel elutumat kogu, kelle lähedale kartulikeldri avausse maha panevad, teda verise sineliga kattes. Nad leidnud ta liiprihunnikute vahelt, täägiga rinnust ja kõhust läbitorgatuna. Tapetu saabudes koguvad mehed selle ümber, kuid kaovad varsti oma endistele paikadele, päid vangutades ja sõnades: „Kuradi julged on ikka need saatanad.“

Pikkamööda hakkab tume metsasiluett joonistuma vaevalt roosatuval taevafoonil ja eemalt külast on kuulda kuke kiremist. Kõikide rinnalt veereb kui raskelt muljuv painaja ja sõduri kolkunud, pesemata näost libiseb üle naeratus: „Ometi läheb vähe valgumaks.“

Alfred R.

Tallinna raskekuulipildujate kompanii.

kuulipilduja on aga sarnane relv, mida võib kergeti ilma suuremate abijõududeta ühest kohast teise ümber paigutada. Tema liikuvus on väga suur. Seejuures on tema mõju tulistamise mõttes võrdlemisi suur. Kuulide rohkuse ja tiheduse mõttes ei saa võrrelda teisi relvu raskekuulipildujaga.

Iseäranis suur on aga lahingus tema moraalne mõju. Sõdade kogemustest teame, et kuulipildujad on väga sõdurite peale mõjunud.

Maailmasõjast teame palju juhtumisi, kus mõne kuulipildujaga suudeti tagasi hoida suurte väeosade pealetungi. Olid sarnased korrad, kus väeosa ei tahtnud pealetungile minna, sest teadis, et ees on kuulipilduja. Tabavalt kujutab meile kuulipildujate tähtsust sõjas üks episood Düüna kallastel maailmasõja ajal. Venelastel oli väike kindlustatud koht Düüna kallastel, kuhu oli paigutatud paar kuulipildujat. Sakslased koondasid suured jõud, et purustada seda kindlustatud kohta ja minna üle Düüna. Nädalate kaupa tulistasid nad oma patareidest seda kindlustatud kohta. Iga kord aga, kui üleminekut alati, olid Vene kuulipildujad kohal ega lasknud üleminekut sündida. Nõnda kestis see mitmed kuud. Loodame, et ka meie raskekuulipil-

dujate kompaniis võrsub sarnane kangelasvaim, mis alati valmis on vaenlast kaotustega tagasi lööma.

Res. ltn. L. Tint, raskekuulipildujate kompanii pealik.

N a l j a d.

Poeg: „Isa, mis on ori?“

Isa (erukolonel): „Ori, mu poeg, on erus olev kolonel, kel naine ja kolm täiskasvanud tütar!“

*

Leitnant: „Õelge mulle, noor Vares, mis vahe on ohvitseri ja allohvitseri vahel?“

Noorsõdur Vares: „Vahe ohvitseri ja allohvitseri vahel on see, härra leitnant, et allohvitser on ohvitserist alam!“

Tallinna maleva I ja VI malevkondade vahelised taktikalised õppused 23. jaan. s. a.

23. jaanuaril s. a. leidis aset I ja VI malevkondade vaheline võitlus Tallinna uulitsatel. Sarnane õppus oli Tallinnas esimene ja seepärast tuleb puudutada tema üldist käiku mõne sõnaga. Täpsemaid andmeid õppuste käigust ei saa veel üles märkida, sest need selguvad alles siis, kui õppustest osavõtjad juhid oma aruanded kokku seadnud ja need põhjaliku läbiarutamise leidnud.

sustega olid tutvunud, missugune asjaolu kergendas tegutsemist uulitavõitluse raskes olukorras.

Ettevalmistustööd olid käimas juba paar nädalat enne õppuste päeva. Pealikud uurisid kõigi üksuste majade omadusi, hoovide ja aedade iseärasusi, läbipääsmisvõimalusi ühelt uulitsalt teise ja tänu seesugusele tööle arenes õppus lodusasti.

Roheline pool koosnes kahest kompa-

27.—29. nov. s. a. Narva maleva Vaivara malevkonna kompanii pealikutele ja nende abidele korraldatud kursustelt osavõtjad. Keskel istuvad 1. maleva pealik kapten J. Lepp, 2. Vaivara mivk. pealik kapten J. Teppich, 3. maleva instruktoria ltn. N. Kütt, 4. n.-ltn. Hanni.

Õppuste korraldaja poolt loodud olukord asetas roheline poole (I malevkonna) kaitseisukorda linna kvartaali, mis piiratud gaasivabriku, Jahu ja Vana Kalamaja tänavatega ning seljatagant merega. See-ga tuli I malevkonnal tegutseda just oma malevkonna piirides.

Sinine pool (VI malevkond, alustas pealetungi k.-l. staabi juurest Kaarli tänavalt ja temal tuli liikuda ribas, mis piiratud paremalt Merepuiesteega ja vasakult Vana Kalamaja uulitsaga. Siin tuli VI malevkonnal liikuda läbi kesklinna osa, s. o. oma malevkonna piirkonna. Sarnane olukord, et piirkonnad olid antud mõlematele pooltele oma asukohtades, oli tingitud sellest, et malevlased juba varem nende iseära-

niist. Poole juht hindas olukorda, leides, et temal puuduvad igasugused võimalused oma vägedega, missugused Tallinna läheduses dessandina maale tulnud, ühineda. Õhtul lootis ta uute dessantide malejõudmist ja otsustas asuda aktiivsele kaitsele. Seljatagant kaitsis roheline ootamatuste eest meri, mis aga ühtlasi takistas vabadust manööverdamiseks. Et siiski tagada võimalusi manööverdamiseks ja mitte asetada kõiki oma jõude kitsasse ribasse, kus siniste kahurite tuli oleks teinud suurt hävitustööd, nihutas roheline poole juht oma eelpostide joone 500—800 meetrit ettepoole.

Kõik juurepääsuteed mineeriti või barrikateeriti ja peapositsioon kindlustati kõ-

Kaitseliidu malevate instruktorite täienduskursused

15.—21. detsembrini l. a.

Alalõpmata arenev sõjakunst sunnib kõiki neid, kellel temaga tuleb teha tegemist, teravalt jälgima ja hindama kõike seda, mis nende ümber edasi liigub rahulikel füüsika- ja kasvatusteaduse põldudel inseneriteaduses, mehaanikas, filosoofias, tööstuses, kaubanduses, psükoloogias ja üldises inimsuse progressis.

Teaduse ja sellega ühenduses seisva sõjakunsti arenemiskäigu jälgimise vajaduse peame tunistama omaks ka kaitseliidu juhtivate jõudude kohta.

Peame võtma omaks teadmise, et meie malevate pealikud, eriti aga malevate instruktorid, ei tohi maha jääda oma sõjalistes teadmistes kaitseväe juhtidest ei milleski, sest ainult siis, kui nende teadmised väljaõppe alal on põhjalikud, suudavad nad edukalt juhtida oma allüksuste õppetööd, kujundada seda tööd huvitavaks ja kaasakiskuvaks.

vasti. Tagavaraposisiooniks oli valitud keskvangimaja-eele teekraav, mis juba loomulikult pakkus kindlustust.

Sinise poole juhi käsutuses oli kolm kompaniid ja 2 soomusautot. Juht algas pealetungi kahe kompaniiga esijärgus ja ühe kompaniiga teises järgus. Kompaniidele olid antud täpsed tegevusribad. Soomusautod tegutsesid parempoolse kompanii tegevuse piirkonnas. Poole juht jättis ühe neist oma ja teise andis kompanii pealiku käsutusse. Sarnast jaotust ei saa kuidagi pooldada. Tingimata oleksid mõlemad autod pidanud olema kompanii pealiku käsutuses.

Pealetungi kavas olid ette nähtud hüppejooned, kust esijärgu kompaniid teatud kellaajal pidid üle minema, ja sellega oli tagatud sidemepidamine, mis uulitsavõitluses väga raske. Olid määratud ka telefonid, missugustega ühendusse astuda. 1. hüppejoonele jõudsid esijärgu kompaniid välja kell 9.30. Rohelistega kokkupuutumisi ei olnud ja juht sai kõigi allüksustega ühenduse. Siit edasi liikudes algasid kokkupõrked rohelistega. Sinistel tuli juba arvestada roheliste vastupanuga ja kui määratud ajaks esijärgu kompaniid teisele hüppejoonele pidid välja jõudma, läks poole juhil korda ühendust saada ainult parempoolse kompanii pealikuga, kelle piirkonnas ta ise liikus, kuna vasakpoolse kompaniiga ühendust ei saanud. Juht tegi korraldu-

Kui teisest küljest need erilised olud, milles tuleb töötada malevate pealikutel ja instruktoreitel, nende töö rohkus ja mitmekesisus raskendavad märksa nende oma sõjaliste teadmiste värskendamist.

Loomulik, et selle raskuse kõrvaldamisel peab tulema abiks kaitseliidu keskasutus, korraldades pealikutele ja instruktoreile erikursusi, reguleerides malevate pealike ja instruktorite tööd nii, et nad osa aastastest tööst saaksid pühendada oma sõjaliste teadmiste täiendamiseks.

Neist põhimõtetest välja minnes k-liidu staap korraldaski 15.—21. detsembrini l. a. esimesed täienduskursused malevate instruktoreile. — Öieti need kursused algasid juba augustikuus l. a., kus kõik malevate instruktorid komandeeriti üheks kuuks kaitseväe Petseri suvilaagrisse praktilistele töödele. Detsembris peetud lühiaja-

sed parempoolse kompanii pealikule rünnakuks ja saatis sidemehe vasakpoolse kompanii pealiku juure samasuguse käsuga. Juhil oli aga siiski tarviline vasakpoolse kompaniiga side ja selleks võttis ta ette lendkäigu soomusautodel läbi roheliste asukoha. Seesugune lendkäik paiskas roheliste paigutuse enne rünnakut segi ja ühtlasi tõi poole juhi vasakpoolse kompanii juure. Rohelised olid sunnitud oma peaposisiooni maha jätma ja asusid tagavaraposisioonile. Tadavaraposisiooni valdamine muutus sinistel raskeks, sest nende löögijõud, soomusautod, mõisteti õppuste juhataja poolt 1/2 tunniks välja. Ilma soomusautodeta ettevõetud rünnak ebaõnnestus sinistele ja seega lõppesid õppused. Osavõtt õppusest oli elav ja pakkus kõigile suurt huvi. Osavõtjad elasid sündmustega kaasa ja sattusid tihti võitlusjoovastusse. Neis pääsis võimule ürginimese võitlusih ja hambaid kiristades tungiti edasi. Vahekohtunikkudel oli raske ülesanne pooli käsitsi kokkuminemast tagasi hoida.

Peale õppuste lõppu kogusid malevlased ühisesse ruumi kokku, kus neid tervitasid lühikeste kõnedega kaitseliidu ülem ja maleva pealik ning tänasid osavõtu eest. Poolte vahekohtunikud tutvustasid üldiselt poolte tegevusega.

I malevkonna naiskaitseliitlased olid hoolt kannud sooja teevee ja võileibade eest.

line kursus kujunes seega teatavas määras augustis alatud töö jätkuks.

Kuna Petseri laagris viibimine oli pühendatud peamiselt praktiliste teadmiste omandamisele, rivi ja taktika alal, oli detsembrikuus peetud kursuste peamiseks eesmärgiks instruktoreite pedagoogiliste teadmiste täiendamine.

Seepärast kursuste kava kandvama osa moo-

guseid lühiajalisi kursusi. Kuigi siinkohal on jutt malevate pealikutest ja instruktoritest, kelle pikemaajaline osavõtt kursustest teatavas määras peaks olema võimalik, peame siiski meeles-tama, et valitseval enamusel malevatest, kes seotud oma igapäevase tööga, ei jatku aega selleks, et oma töö jätta pooleli ja võtta osa kaitseliidu pikemaajalistest õppustest.

Malevate instruktorite kursused.

Esimene rida: Kpt. Asmus, Tartu malevast, nlt. Ilves, Petseri m., kpt. Freiberg, ltn. Rea, Pärnumaa m., lipnik N. Kütt, Narva mal. Teine rida: lipnik P. Onno, Võru m., lipnik Kirsch, Valga m., ltn. Jaurus, Järva m., nlt. Nuust, Saaremaa m., nlt. Treufeldt, Tartumaa m., ltn. Triik, Sakala m., ltn. Ingerman, Tall. m.

dustasidki psükoloogia, meetodika, sõjaline pedagoogika, laskeasjanduse ja rivilise ning taktikalise ettevalmistuse instruktoreite osa.

Tekib küsimus, kas on seesugustel lühikeseajalistel kursustel üldse mõtet, kas suudetakse selle lühikese ajaga pakkuda kuulajatele ka midagi põhjalikku?

Selle küsimuse üle võib muidugi palju vaielda, kuid tõsiasjaks jääb, et meie kaitseliidu väljõppe alal oleme sunnitud korraldama just seesu-

Teisest küljest näeme, et eriti välismaail seesuguseid lühikeseajalisi sõjaasjanduslikke kursusi väga harrastatakse ja nad häid tagajärgi annavad.

Kõige selle juures on muidugi eelduseks, et sel kursuste lühikesel vältusel intensiivselt ja anduvusega töötatakse. Ja seda nel esimestel instruktorite kursustel tehti.

Ses mõttes nad tohiksid olla eeskujuks teistele järgnevatele kursustele.

S.-l. „Lembit“.

Likvideerimise puhul.

Saksa okupatsioonivägede lahkumise järele jäi Tallinna sadamasse vana Vene suurtükilaev „Bohr“.

Laev oli väga korratumas olekus. Mitmesugused abimehanismid osalt puudusid, osalt rikutud. Elektrisiseseaded kõlbmatud, eluruumid rüüstatud, suurtükid rikutud ja lukud sakslaste poolt merre visatud. Kapten Pitka energilisel algatusel asuti laeva remonteerimisele ja pandi temale nimeks „Lembit“.

Koosseis moodustati Tallinna kogunud mereväehvitseridest, endistest meremeestest, üliõpilastest ja vabatahtlikest kooliõpilastest.

Mõni päev enne jõulupühi jõuti lõpetada kõige tarvilisemad remondid ja laev oli niipalju küllalt korras, et võis sõita merele.

Kui muud ei jõuaks, siis ometi niipalju, et vaenlast tagasi hoida, kuni kohale jõuavad Soome vabatahtlikud ja Inglise laevastik.

Möödus kesköö ja me sõitsime Tallinna sadamast välja.

Öö oli pilkane pime ja puhus külm meretuul, mis nagu vitsaga lõi vastu nägu. „Lembituga“ sõitsid kaasa väikesed laevad „Laine“ ja „Lood“.

Silmist kadusid Tallinna tuled, jäi paistma ainult nõrk valgusekuma, mida heitis enesest uinuv pealinn. Ka meie tuled laevadel olid kustutatud ja illuminaatorid kaetud, et valgus ei saaks meile äraandjaks.

Olime kesk pimedat merd. Laeva masinad töötasid monotoonselt. Vesi kohises propellerite all ja paiskus kaares vastu kõrget pordi.

Sillal vahtisime hoolega pimedusse. Muidugi mitte selleks, et hoiduda kivi otsa sõitmast, ei, sest kursid olid õieti pandud ja kompass oli korras, vaid et märgata õigel ajal vaenlast. Enne seda oli sagedasti nähtud merel vaenlase laevu. Nagu hiljem selgus, olid vaenlase allveelaevad sama kuu algul käinud isegi Tallinna reidil. Mis oli meie vana rikutud laev ükskõik missuguse moodsa sõjalaeva vastu. Meie suurtükid seati vaevalt niipalju korda, et pauku välja lasta. Katlad töötasid nõrgalt, meeskond oli õppimatu ja sagedasti tuli rikkeid ette. Võisime liikuda ainult 6 miili tunnis, kuna õige laeva kiirus täie käiguga oli 12 miili.

Terve „Lembit“ oli armetu ja vana, tema peal olid aga mehed, keda ei kohutanud vaenlase tugevus ega külmad lained pimedal merel. Neil oli suur eesmärk — võita vaenlast, kui tarvis ka endid ohverdada ühes selle vana laevaga. Kui jõuaks oma kodumaale saavutada jõulukingiks kas või ainsagi võidu.

Samal päeval saadeti vaenlase seljataha 40-meheline dessantsalk, kes ajas paanikas põgene-

ma umbes 300-mehelise vaenlaste väeosa, sai vange ja sõjasaaki, kuid ei kaotanud ühtki meest. See oli ilus võit, see oli vääriline „Lembitu“ julgele ettevõttele.

Nii algas „Lembit“ oma tegevust meie rahvusliku lipu all. Peale seda operatsiooni järgnes paar päeva hiljem, just jõulu esimesel pühal, teine dessantoperatsioon vaenlase seljataha, mis õnnestus samuti.

Siit peale ei jäta kasutamata „Lembit“ ühtki võimalust, et jagada tabavaid hoope vaenlasele. Samal ajal kui „Lembit“ opereerib maavägede vastu, langevad Inglise laevastiku kätte vangi paremad vaenlase miiniristlejad ühes selleaegse Nõukogude Vene Balti laevastiku juhatajaga.

Miiniristlejad antakse inglaste poolt üle meie valitsusele ja neile pannakse nimeks „Lennuk“ ja „Vambola“.

„Vambola“ jääb dokki, kuna „Lennuk“ jätkab ühes „Lembituga“ tegevust, kuni meri kinni külmab.

Kui laevad jäid talvekorterisse, jätkasid lembitlased oma tegevust soomusrongidel ja maal. „Lembitu“ komandör kapten Klaar määrati Saaremaa operatsiooni juhatajaks. Sellest operatsioonist võtsid osa peale kapten Klaari veel 8 ohvitseri ja 42 mereväelast „Lembitu“ pealt. Peale operatsiooni läbiviimist jätkasid lembitlased oma tegevust lõunaväerinnal soomusrongidel, kuhu kaasa võeti isegi „Lembitu“ 120-mm. suurtükk.

Vara kevadel kui jääolud lubasid, sõitis „Lembit“ jälle merele ja jätkas võidurikkalt oma operatsioone kord Narva, kord Heinaste all.

See oli mõni päev enne jaanipäeva, kui „Lembit“ seisis Kuresaare all Roomasaare reidil. Täiendati sõetagavara ja oodati käsku järgmiseks sõiduks.

Pühapäeva õhtul korraldas meeskond linna haridusseltsimajas peo. Õhtul peole minnes samusime läbi linna laevaorkestri saatel.

Sõjaväelasena olen sagedasti orkestri saatel läbi sammunud linnadest, kuid kõige paremana püsib mälestuses seekordne Kuresaare minek.

Oli ilus jaanipäeva-eelne suveõhtu. Linn, milles üldse palju rohelist, oli täiesti õites. Kahel pool tänavaid paistsid aedades õitsevad sirelid ja lilled. Inimesed, kes tänaval vastu tulid, seistasid ja nende nägudelt paistis sõbraline naeratus. Nähti ju lembitlastes mehi, kes mõni kuu varem need kuresaarlased päästsid mässajate piiramisest.

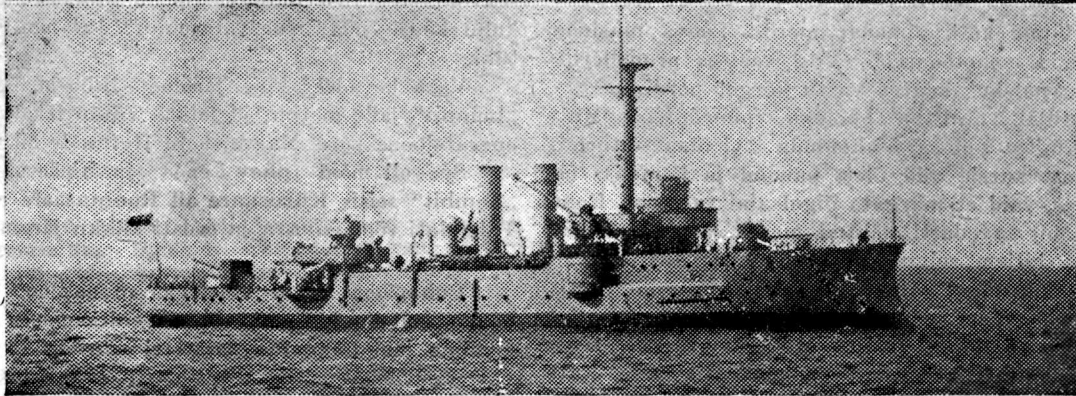
Pidu, millest osa võtsid mitmed selleaegsed tuntud Kuresaare seltskonnategelased, möödus kõige paremas meeleolus. Lahkudes jäi meile

kuresaarlastest hea mälestus. 30. juuni hommikul olime juba Riia lahes Salatsi jõesuus, kust eest leidsime kogu meie laevastiku.

Siit algas „Lembit“ tegevust meie vihasema vaenlase langesvehi vastu.

Admiraal Pitka kirjutab jõesuus peetud lahingu kohta:

„Lembit“ liigub tasa ja targu, kui elutark vanamees kunagi, Düünajõe voogudes Bolderaa poole, tema kohal keerleb viis vaenlase kulli ja

Ülal: s.-l. „Lembitu“ meeskond.

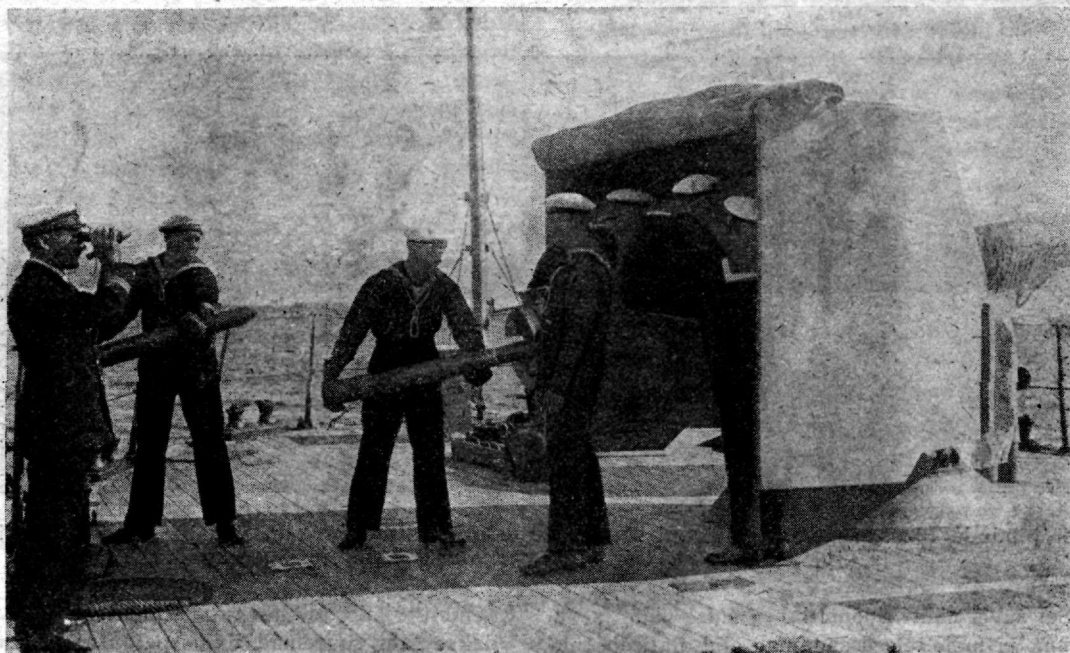
All: s.-l. „Lembit“.

Juba esimesel päeval sai laevastik saagiks vaenlase vedurlaeva. Teisel päeval hävitati rannapatareid, puhastati Düüna jõe ümbrus vaenlastest ja võeti mitu relvastatud jõelaeva sõjasaa-
giks.

Düüna jõesuus peetud lahingutest pääsis „Lembit“ ainult õnne läbi suurematest kaotustest ja võib olla isegi täielikust hukkumisest.

nende küljest langeb „Lembitu“ ümbrusse vette üks pomm teise järel, veesambaid sünnitades. Äkki sähvatab jõekaldal „Lembitu“ lähedal mitu tulejuga ja tema ümber tõusevad kõrged veesambad, nii et hall kere nende vahele silmapilguks kaob. Järgnevatel silmapilkudel muutub „Lembit“ tuld purskavaks olevuseks. Tema suurtükide, kuulipildujate, automaatide ja püsside sähvatused

sulavad ühiseks lõõmavaks leegiks. Suurtükkide raksatused ja pommide lõhkemise mürtsud sulavad ühiseks mürinaks. See kestab ainult mõne minuti, tulepuruskamine muutub üksikuteks sähvatusteks, mis ülespoole juhitud, kus ikka kullid keerlevad ja „Lembitu“ hall kere paistab suitsupilve all oma täies kogus. Pikksilmaga uurides näib ta terve ja korras olevat. Nii hävitas „Lembit“ Bolderaa hästipeidetud vaenlase raske patarei, millele ta teadmata umbes 150 sülla peale oli liginenud. See oli kahevõitlus sõna tõsisemõttes.“

„Lembitu“ meeskond lahingharjutusel.

Seistes jõesuu kohal merel mürisesid vahetpidamata „Lembitu“ suurtükid. Üle kõrgustiku sõitsid taganeva vaenlase moonavoovid. Selgesti oli näha, kuis üksteise järele sõitsid koormad ja ratsanikud.

„Lembitu“ pakipealne suurtükk (eesotsas asuv suurtükk) andis mõne paugu ja kiikriga võis näha, kuis pommi lõhkemisest paiskusid laiali vankri osad.

Umbes kell kolmveerand üksteist tuli „Lennukilt“ admiralilt semoforogramm, et laskmine lõpetada, sest kell pool kaksteist algab sõjariistaderahu.

Seda käsku oli raske täita, nähes vaenlaste taganemist.

Kohe semfooris „Lembit“ ja palus luba vaenlast tulistada, kuni kella poole kaheteistkümmeni, mida ka lubati.

Suvi kuni hilissügiseni möödus vaikselt. „Lembit“ ühes teiste laevadega pidas Koporje lahes vahiteenistust, ja aitas aeg-ajalt kaasa kaldal tegutsevatele maavägedele, pommitades vaenlase seisukohti või tagasi tõrjudes vaenlase aeroplaanide pommitamisrünnakuid.

Krasnaja Gorka operatsiooni ajal võttis ka „Lembit“ osa üldisest pealetungist, kuid oma vähese manööverdamisvõime pärast pidi patareide pommitamisest loobuma.

Peale operatsiooni lõppu asusid maaväed kindlustatud seisukohtadele. Siis kutsuti laevas-

tik ära Tallinna, kuid ainult „Lembit“ ühes paari Inglise destroyeriga jäid Koporje ja Narva lahte toeks maavägedele.

Merele hakkas tekkima juba jääd, kui „Lembit“ oma tegevuse lõpetas ja tuli Tallinna sadamasse.

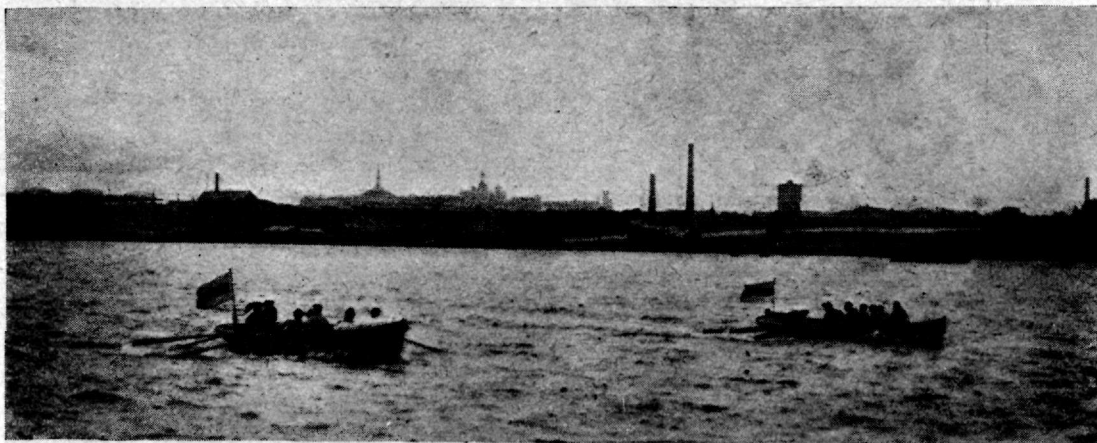
Nii lõpetas „Lembit“ viimasena sõjategevuse, samuti kui oli selle alanud esimesena aasta varem.

„Lembitul“ olj möödunud aasta täis väsimatut tööd ja kangelastegusid, millest küllalt selget keelt räägivad mitmesugused ajaloolised kirjatööd ja tõsiasjad. Kõige parema tunnistuse oma tegevusest pärandab vana „Lembit“ tulevastele põlvetele — meie kodu rahva vabaduse, mille kasuks võideldes ta ei kartnud tugevat vaenlast ega tormist merd.

„Lembitu“, ühtlasi kogu meie mereväe, teeneid hindas ka Suur-Britannia ja nimetas meie esimese admiral, Pitka, Püha Mihkli ja Püha Jüri ordu auruütel-komandöriks.

Kohe järgmisel kevadel asus „Lembit“ jälle kibedale tööle. Tarvis oli mereväe kadettidele anda praktikat laevateenistuses ja tutvustada neid kodumaa vetega. Kadetid võtsid osa küll suuremast osast kõigist „Lembitu“ operatsioonidest lihtmadrustena. Sel ajal nimetati neid lihtsalt „kuradi koolipoisteks“. Nad olid küll, nagu Pitka ütles, karastatud tulega, seda kõike oli aga vähe. Oli tarvis kasvatada tublisid mereväe juhte, kes oleksid väärilised ka rahuajal täitma oma kohust. Õppelaevaks oli „Lembit“ kõige kohasem ja kadetid komandeeriti kevadel sinna.

1920. aasta suvel sõitis „Lembit“ kodumaa vetes, külastades meie tähtsamaid sadamaid.

Merejõudude 1926. aasta navigatsiooni sõudevõistluste kriitiline moment finaalis. S.-p. „Lembitu“ ja t.-p. „Sulevi“ paadid. Vasemal võitja „Lembitu“ meeskond.

Sel suvel nähti Soome lahes üldse vähe laevu. Tallinna ja meie teised sadamad olid alaliselt tühjad. Seda enam puutus aga silma „Lembitu“ sõjakas kogu.

Sellest siis ka tuli, et kui „Lembit“ kuski peatus, sai ta üldise huvi osaliseks. Temast kirjutati ajalehtedes, räägiti seltskonnas ja käidi isiklikult vaatamas. Igaüks tahtis ju näha seda kangelat, kelle teod aasta varem ulatusid iga eestlase kõrvu ja kelle pommide hävitustööd tundsid meie vaenlased.

Järgmisel, 1921. aasta suvel tegi „Lembit“ kadettidega esimese õppereisi välisvetesse, külastades meie ligemaid naaberriike.

Samuti nagu eelmisel aastal kodumaa sadamates, saaj „Lembit“ üldise tähelepanu osaliseks ka välisriikide sadamates.

„Kus on see Eesti, kellel sarnane uhke sõjalaev?“ küsisid paljud.

Eestlased, kes võõrsile asunud juba lapsepõlves ja meie vabadussõjast lugenud ainult ajakirjandusest, vaatasid ja imestasid: siis ikka tõesti on meie kodumaal tubli merevägi.

Üks vana Poola aristokraat, kui olin temale seletanud, kus on Eesti, ja palju muud tema lõp-

matute küsimiste peale, vangutas imestades pead ja ütles: „Kas siis tõesti sarnased laevad ja sarnased tublid noored mehed, ja need on eestlased!“ Jumalaga jättes hüüdis vanake vaimustuses: „Elagu Eesti!“

„Elagu Poola!“ vastasin.

Sama aasta hilja sügisel, kui „Lembit“ andis esimest merepraktikat juba teise lennu kadettidele, võitles ta tublisti tormiga, kus isegi kaotas ühe oma ankrud.

1922. aasta navigatsiooniga algab „Lembit“ ühiselt miiniristlejatega harilikku rahuaja teenistust.

Miiniristlejad, mis tehniliselt ajakohasemad, saavad suurema tähelepanu osalisteks, kuna

„Lembit“ jääb tahaplaanile. Isiklikus koosseisus viiakse läbi suuremad ümberpaigutused, kus silmas peetakse, et miiniristlejatele koonduks parem koosseis. Vabadussõjaaegsest koosseisust on paljud juba lahkunud sõjaväeteenistusest, muuseas ka sõjaaegne komandör kapten Klaar. Teised on kas ümber paigutatud suurematele teenistuskohadele või üle viidud miiniristlejatele. „Lembit“ pidi leppima juhusliku koosseisuga, kus inimesed sagedasti ei jõudnudki süveneda oma erialasse, kui juba komandeeriti kuhugi teisale.

Selle peale vaatamata tegi „Lembit“ ühiselt miiniristlejatega kõik õppused ja manöövrid läbi. Võistlustel jäi ta teistest suuremalt osalt maha, kuid see oli tingitud peaausjalikult naabrite tehnilisest ülekaalust.

*

21. detsembril pühitses „Lembit“ oma kaheksandat aastapäeva ja järgmisel päeval, 22. detsembril, otsustas vabariigi valitsus ta likvideerida.

Sarnaste laevade normaalteenistusaega peetakse 10, paremal juhul 15 aastat. „Lembit“ ehitati 1907. aastal, seega saab ta käesoleval aastal juba 20 aastat vanaks. Siit näeme, et „Lem-

Rahvuslik kasvatus ja noorsooliikumine.

Rahvusküsimust, rahvuselamust ning rahvusliku kasvatus küsimusi on meil seni vähe puudutatud. Enam on siin tegutsenud noored. On ju kõigil värsked mälestused läinudaastastest noorsoo ettevõtetest: Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse omakultuuri pidustustest, Eesti koolinoorsoo keskliidu poolt korraldatud noorsoo suvepidustustest jaanipäeval — Võrumaal ja seitsemendast koolinoorsoo kongressist. Need ettevõtted olid noorpõlve loomuliseks ja spontaanseks eneseväljenduseks.

Noorsoo ettevõtetest tõuget saades hakkasid ka täiskasvanud rahvuslikul tööpõllul tegutsema. Suursaavutuseks kujunes siin esimene rahvusliku kasvatus kongress. Siin käsitati samu küsimusi, mille üle noorsugu varemgi mõtteid vahetas, kuigi palju mitmekülgsemalt. Seitsemendast koolinoorsoo kongressist ja esimesest rahvusliku kasvatus kongressist leiame igatahes palju ühist. Erinesid need kongressid ainult meelsusest: kuna koolinoorsoo kongressil täieline üksmeel valitses, püüdsid mõned isikud rahvusliku kasvatus kongressi üksmeelt vähendada.

Meie praegune noorsooliikumine on rahvuslikult mõtlevate ringkondade poolt tunnustamist leidnud. Ka rahvusliku kasvatus kongress väljendas oma seisukoha, mis järgmine:

„Eesti noorsool ei puudu huvi rahvusliku kultuuri vastu. Seni on aga seltskond liig leigelt hinnanud meie noorpõlve omapäraseid ja rahvuslikke eneseavaldusi ning isestuskatseid.

Noorsooliikumine on suur rahvuskultuuriline jõud. Arendades ja toetades noorsooliikumist aitame suuresti kaasa rahvuslikule kasvatus-tööle.“

Noored t a h a v a d töötada rahvuslikus vaimus. Seni on aga selleks palju takistusi tehtud. Ühelt poolt töötavad vastu tagurised ringkonnad. Tundub, et siin on vastutöötamise põhju-

seks pealiskaudsus. Tarvis ainult siiveneda noorsooliikumisse, et hoopis teist pilti saada.

Teiselt poolt on aga pahempoolsed ringkonnad kõikide, isegi valimata abinõudega vastu töötanud. Noorsooliikumist tahetakse rippuvaks teha poliitilistest parteidest. Et noorsugu oma siseelu kujundanud on noorte eneste rikkumata töötundest välja minnes, tõendavad seitsemenda koolinoorsoo kongressi ja Ü. E. N. Ü. edustajatekogu alljärgnevad otsused:

„Kongress peab tarvitiseks, et koolinoorsugu ei kistaks poliitiliste parteide mõju alla, nende vahelistesse tüldesse ja võitlustesse.“

„Edustajatekogu koosolek mõistab hukka noorsoo kiskumise aktiivsesse parteipoliitilisse võitlusesse, milleks viimasel ajal erilist survet avaldatakse.“

Peale tagurlike elemendi ja pahempoolsete on noorsooliikumisele ka mõneski ametiasutuses külmalt suhtunud. Riigitoetusi on jagatud organisatsioonidele, kellel rahvusliku kasvatus moment üldse südamel pole. Mõnedki miljonid riigi summadest on pillatud kes teab milleks. Noored on aga peaaegu alati ilma jäetud.

Võib loota, et nüüd, kus meie haritlaskond on avaldanud rahvusliku kasvatus kongressil oma seisukoha noorsooliikumise üle, sellest tehakse ka järeldused ning noorsoo üritustega enam arvestama hakatakse.

Missugused on siis abinõud, millega noored rahvuslikule enesekasvatustööle läheneda võiksid?

Esiteks. Meie ümbrus pole tihti nii väga ideeline. Õnnetusi, kuritöid, riigivargusi jne. avaldatakse ajakirjanduses kõmteadetena, elu-pahesid suurendatakse igal ajal. Hüved aga jäetakse kirjeldamata. Sellega maalikse pilt, nagu ei oleks meil üldse midagi head ning ülevat.

bit“ on elanud ülimalt raugaeani ja tegutsenud ühes noorematega oma viimase hingetõmbeni.

Inglismaal hoitakse alal tähtsamate ajalooliste sündmustega ligemalt seotud laevad kui elavad mälestused.

Ka meie „Lembit“ väärleks, et jääda tervena elavaks mälestuseks tulevastele põlvetele. Meie rahvas ei või lubada endale sarnast uhkust. Meie peame hoiduma igasugustest asjata kuludest. Seepärast lammutatagu „Lembit“, surgu kangelane oma loomulikkude surma.

Ajaloo on „Lembitu“ nimi ühendatud meie

rahva paremate aegade. Esimene „Lembit“, vapper Sakala vanem, langes võideldes vabaduse eest.

Praegune suurtekkilaev „Lembit“ aitas võita meile selle kaotatud vabaduse ja sureb oma loomulikkude surma.

Vaba Eesti rahvas ehitab ise endale tulevikus uhke sõjalaeva vaba kodumaa ranna kaitseks ja nimetab seda eelmiste kangelaste ja meie rahva paremate aegade mälestuse jäädvustamiseks — „Lembituks“.

S.

Kadugu lohakad pidukõned.

Eesti praegune kirjakeel on kujunenud umbes 1912.—1922. a. jooksul, s. o. kümne aasta kestes. 1912. a. paigu algas mag. Joh. Aavik oma keeleuendustööd, mis lõppes 1922. a. mag. O. Looritsa grammatika ilmumisega. Seda ajajärku Eesti kirjakeele arenemises võime julgesti nimetada Aavik-Looritsa ajajärguks. Joh. Aavik algas oma tegevust vana saamatu vigase võõrapärase keele lõhkumisega ja esitas ühtlugu materjali uue tuleviku keele jaoks. Keelelisteks vaielusteks oli Aavikul hiiglapüvisvus. Ta ei jäänud puhkama „võidetud loorberidele“ ega kokkunud või pettunud ka kõige rängematest allajäämistest ja kaotustest. Aavikule omase temperamendi ja värskusega tegi ta alati uusi ettepanekuid ja nõudis neile eluõigust.

1922. a. paigu valitses meie kirjakeeles selle tõttu veel täielik anarhia. Vana hoone oli laiasti pillatud ja uue jaoks oli materjali kohale kogutud, mis oli segi vanaga. Seal tuli siis mag. Oskar Loorits, kogus ja süstematiseeris osava keeleteadlasena kõik nii uued kui vanad olemasolevad materjalid ja pani sellega aluse meie kultuurilisele kirjakeelele. Aavik oleks siis

vana laotaja ja uue materjali muretseja, ning Loorits uue ülesehitaja.

Seks puhuks on Eesti kirjakeel jälle kord fikseerunud. Ka öieti kirjutada oskamine on meil igal pool ametiasutustes ja koolides nõuetav. Teisiti ei saa see ollagi. Siiski aga leidub veel isikuid, kes pole viitsinud Eesti õigekirjutust ära õppida ja vabandavad end kaunis üleolevalt sellega, nagu oleks Eesti kirjakeel alles kujunemisajajärgus, nagu polekski seal veel midagi kindlat, nagu ei saakski teda ära õppida.

„Oleks ta olevat midagi kindlat, kuid igauks õpetab isemoodi, olgu ta Loorits, Jõgever, Aavik, Grünthal, Saareste, Ketunen, Pöld, Peterson, Einer jne.“ Ometi teeb ta ise kirjas niisuguseid vigu, mida ei luba isegi aastakümneid tagasi ilmunud Ahrensi grammatika, veel vähem Loorits või Einer.

Selliseid mõtteavaldusi võib teha ainult see, kes tahab nii kaua oodata, kuni Eesti keel on elavate keelte hulgast kadunud, nagu Sanskriti, Kreeka ja Ladina keel. Ainult surnud keelel on „kirjaviisi kindel“ ja ei arene enam edasi. Elav rahvas areneb alati, sest rahva tarbed ja

Eesti koolinoorsoo keskliidu juhatus. Istuvad pahe-
malt paremale: A. Reisner (Vilistlaskogu edust.)
P. Kanarik (jubataja), A. Pöld, M. Määr. Seisavad
A. Priima, J. Kaalep, A. Hint.

Noorsooliikumise esimeseks ülesandeks olgu ideelise miljöö loomine, kus hinnatakse loovat tööd. Sarnase miljöö loomist võimaldavad noorsoopäevad, kongressid, võistlused ja mitmesugused ühisettevõtted.

Teiseks. Põhjendamata sõnadepidumine ei vii meid kaugele. Tarvis otsida sisu meie rahvus-

liikudele eneseavaldustele. Meie ülesandeks sellel alal olgu põhjalikult tutvuneda kodumaa ajalooga, kunstiga, kirjandusega jne.

Kolmandaks. Vaja läheneda meie kodumaale. Korraldada rännakuud loodusesse enam kui seni, vaadelda, süveneda. See toob lähemale oma rahvale. Ka rahvakombeid vaja enam austada. Mainin siinkohal näitena meie rahvuslikku kommet — jaanituld.

Ning väliseltki: kas oleme siin palju ohvreid toonud?

Meie kanname võõrnimesid, tantsime neegritantse ning suurlinnade kõrtsitantse ja laulame kulunud burschilaule. Ent meie salved on täis Eesti nimesid, Eesti rahvatantse, Eesti rahvalaule.

Ja lõpuks. Vaimlise iseseisvuse kõrval peab olema kindlustatud ka riiklik julgeolek.

Ning noored on alati astunud välja oma kodumaa kaitseks, teevad seda üksmeelselt ka nüüd. Meie eitame militarismi, oleme patsifistid. Kuid oma kodumaa kaitseks oleme nõus alati välja astuma, ohverdades selleks kas või kõige kallima, mis meil on.

P. Kanarik.

mõisted muutuvad ja ühes elu arenemisega muutub ka keel. Ühegi elava rahva kirjakeel pole muutmatu ja püsiv. Meile vast näib, et õpitavais ja õpitud võõrais keeltes on kõik vormid ja kirjaviis kindel, näit. Vene, Saksa või Inglise keeles. Muidugi on seal palju kindlat ja kui nende vastu eksitakse, siis on see otsekohe ebakultuurne ja andeksandmatu. Kirjutab aga keegi Eesti keeles ühe k asemele kaks kk-d, siis pole sest midagi.

Ei. Ka Eestis on kindel kirjaviis ja lahtiste pisiküsimuste protsent on kaunis väike. Hakatagu aga keeleõppimist õigest otsast — õpitagu enne ära, mis kindel, ja jäetagu siis lahkuminevad küsimused parastiseks, aga ärgu vassitagu mõne „pää“ — „pea“, „sõnnik“ — „sõnik“, „y“ — „ü“ jne. kallal, kui ei teata veel, kas k a t u s kirjutatakse ühe või kahe „t“-ga, või kuidas on mõisa mitmuse osastav, kas mõisu või mõisaid. Ometi on nende kohta olemas üksmeelsed ja kindlad reeglid. Nende kõikuvus ei olene Eesti keelest, vaid keeletarvitaja tõusiklikust keeleoskamatusest!

Pisiküsimused, nagu pää — pea ja ü — y, ei sega kedagi. Nad lahenduvad ajajooksul iseenesest.

Eesti kõnekeel.

Veel täbaramas seisukorras kui meie kirjakeel või õigemini kirjutamiskeel, on meie kõnekeel. Mujal kultuurilmas on kujunenud iseenesest mõistetavaks nõudeks, et kõnekeel oleks sama, mis kirjakeel, et selles tarvitataks samasugust sõnastust ja lausestust, nagu kirjaski. Meil pole seni kõnekeelele pandud peaaegu mingisugust rõhku ega nõudmisi. Kõnes ollakse äärmiselt lohakas, tarvitatakse otse meelega igasuguseid kahemõttelisi ütelsi, tahetakse lihtsalt hiilgada „m a t s l i k k u s e g a“. Sõnavara ja hääldamine on pärit kodumurrakust, kõnekäänud ja laused on nagu mõnel mõisa moonakal, või Vene veltveebil, või põlvenevad paremal juhusel ärkamisaegsest Eesti keelest.

Siin peaksid vaated muutuma. Igaüks, kes kuski midagi kõneleb, hoolitsegu ka selle eest, et ta tarvitaks kõnes korralikku Eesti keelt, olgu see siis omavahelises kõneluses, näitelaval või kõnetoolis. Halb, harimatu ja rikutud kõnekeel on sama hea, nagu häälest äräläinud muusikariist, näit. klaver või viiul. Sellel ei saa ka kõige parem mängumees midagi head mängida, kuigi ta valiks välja kõige paremad muusikapalad. Vastik oleks

teda kuulata, eriti siis, kui ta oma häälest-ära mänguriistaga labastab mõnd paremat muusikapala. See teeb vastikuks mängija ja võib olla isegi muusika. Mõju, mida oleks tekitanud see pala ettekanturna heal mänguriistal, jääb muidugi tulemata.

Milline tunne võib jääda sellisest kõnest, kus propageeritakse rahvuslust, riiklust, rahvuskultuuri, intelligentsust, isamaalsust jne., kui kõneleja ise räägib labast ja lohakat keelt. Kas ei labasta ja ei haava see koguni kuulaja isamaalisi ja rahvuslikke tundeid. Arvan, muidugi. See oleks sama hea, kui keegi põllumees propageeriks naabritele uut ja kõrget põllukultuuri, kuid oma põllule unustaks seemne külvamata ja see kasvataks uhkeid ohakaid. Kes võtaks tema juttu tõsiselt, kui tema ohakad naabrimeeste nisudele hooplevalt päid raputavad.

Kuidas kõnekeelt parandada.

Kõigepealt peaksid meie kirjakeele normeerijad välja töötama ka Eesti keele hääldamisreeglid, häälikute vältete, peenenduste, kõrguse ja madaluse hääldamiseks. Seda pole seni tehtud, kuid see oleks otse hädatarvilik. Teistes keeltes on sarnased hääldamisnormid ammu välja töötatud, näiteks Saksa keeles. Saksa avalik „l a v a k e e l“ (Bühnensprache) on kõige puhtam Saksa keel, meie lavakeel on ka paremais teatris tihti Eesti kõrvale täit- sa võõras ja lõikav.

Meie tahtejõulisem ja tervelt mõtle- vam teovõimeline noorsugu on koondunud kaitseliidu salkadesse, et kaitsta kodu. Kodukaitsjate seas on ka õige palju õppivat noorsugu. Koolis on selleks õige palju võimalusi, et tõrjuda kõnekeelest välja jämedaid murdevigu ja muid labasusi. Asutatagu selleks isegi ringid, kelle liikmed teeksid endile kohuseks kõnelda alati puhast keelt, kes tuletaksid naabri- legi meelega iga kõnelusvea, kelle liikmed teeksid ses suhtes märkusi isegi õpetajaile, kui need tarvitavad vana harjumuse jä- rele murdekeelt. Sagedased meeletuletused ja vahelehuüded sündsäl juhusel aitaksid siin väga palju. Eriti kerge on see oma- vahelises jutuaajamises.

Kantagu ka hoolt avalikkude ettekan- nete suhtes, nagu näidendid, deklamatsio- nid ja kõned.

Eriti pentsikuna tundub mõni kõne või muu ettekanne veel siis, kui tahetakse olla modern, tarvitades äärmisi uuendusi läbi- segi kõige jämedamate murdevigadega. Näit.: „Ikka ja alati olli tal rindas ja piäss öilsaid püüdeid ja üritusi!“ Mõne oi-

Varjude riigis.

Juhan Jaigi romaan.

(Järg)

8

Ei võinud enam olla kahtlust — kaugelt tullakse, tullakse hulgana. Ning selle tõenduseks nagu löigi värisema kauguse udude sinetav sein. Ning nagu mereudus võib äkki kerkida silmade ette suur laev, kõrgepurjeline ja saladuslik, nii ka nendest kaugustest koorusid nähtavaiks tulijad — sõdurite salgad, astudes julgel sammul nagu tuttavas paigas, nagu koduteel. Ning juba kaugelt võis näha nende astumise jõulikkust, nende julget rühtu.

Niimoodi ei astu võidetud. Nii võivad astuda vaid võitjad, julged ja kindlad oma jõusse.

Taas kordus vana silmapilk, mis Kadaja saabumiselgi. Allilma elanikud kogunesid kaugelt ja lähedalt vaatama ennenägematut pilti. Tullakse hulgana koos, tullakse värskeina lahingväljalt, kohalt, mis igale siinolijale nii tuttav ja omane.

Milliseid häid sõnumeid toovad nad endaga kaasa? Nüüd võib kuulda sõjaloo edaspidist käiku sadadest suudest. Igaüks saabuv toob enesega kaasa kogu sõduriilma, igaüks on omamoodi näinud tapelusi, omamoodi tunnud ja mõistnud. Ning aega vist on maapeal palju veernud sest ajast kui siia allilma saabusid esimesed teated. Kurvad olid need, vähese lootusega, kuid nüüd nende tuua on kindlasti midagi otsustavat. Kas õnn või õnnetus! Kuid tulijate kogud ütlesid juba kaugelt, et nad pole viimased kangelaste reas.

Juba saabusid nad ligi. Need olid langenud vabadussõjalased mitmeist väeosa-

dest. Olid kõik nii nagu nad langesid, väga mitmet moodi riietatud, väga mitmet moodi relvastatud ja väga mitmetmoodi vanadusega, kuid võidelnud olid nad kõik

Osk. Hoffmann: Eesti taat.

ühtmoodi — julgusega ja surmapõlgusega.

Juba kui nad kaugelt lähenesid, tundis Kadaja neis vabadussõjalasi. Need on lahinguvennad, kuid kes nad on, tunneb Kadaja neid? Kas on nende seas tema lähe-

nuksin või kannatet kõrval tarvitatakse ka lubatet! või sures!

Selline pidukõne on sama hea kui oleksid pidulised ilmunud peole: otse Pariisist tellitud siidkleitides, kuid jalas takused määrdinud paigatud kotad. Või jalas lakk-kingad ja frakipüksid, kuid kuueks Vene soldati lõhkikärisenud määrdinud gimnastjorka.

Sugugi parem pole halb lipitud-lapitud pidukõne. Oldagu sellepärast ettevaatlikum, kui ei taheta rikkuda pidutuju.

Ka väljaspool kooli leidub küllalt juhu-

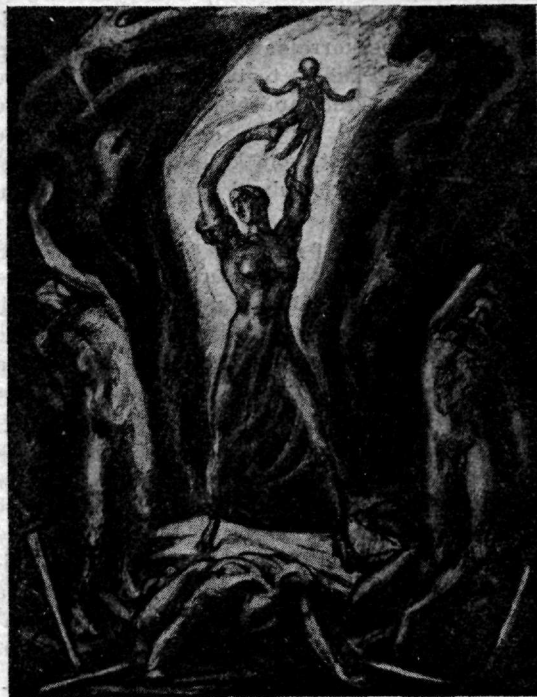
seid ja isegi aega selleks, et õppida korralikult rääkima ja kirjutama. Vahetevahel asjahuvilistega omavahel keelelist juttu vesta, selleks leidub aega igalhel, kellel huvi on vähegi tõsine.

Halb ja vigane kõnekeel on pahe, millest peame vabanema, mida rutem, seda parem. Eriti kerge peaks see olema veel neil, eestlastel, kes alati hooplevad ja uhkustavad oma patenteeritud tõsirahvusega ja on vabad igasugustest rahvusvahelistest -ismidest.

A. T-aa.

damaid sõjanaabreid? Need küsimused hoidsid teda suures põnevuses kangelaste hulkade lähenemisel.

Kuid nüüd olid nad siis juba saabunud. Mitte vaikselt ja tuima enesesolemisega ei võetud neid vastu nagu Kadajat, keda omal ajal vaadeldi nagu eksinut, sest ei loodetud praegusest põlvest midagi head. Kauaaegsetel sealviibijatel tundub nagu olevat õigus nõuda, et nende järeltulevad põlved ei oleks viletsamad neist. Samasugune õigus on ka kõigil kaasvõitlejail nõudt ühise asja heaks teiselt sedasama, mis ise suudad või oled suutnud anda. Uutest saabujaist oli ette teada, et nad on kangelased, kui julgesid alustada ja pidada võitlust niisuuure naaberrahva vastu. Ka kaotuse puhul oleksid nad kangelased ning sellepärast see nende vastuvõtmine kujunes allilmas kõiki ühiselt kaasakiskuvaks sündmuseks, sündmuseks, mis ühtlasi ka lepitas muistsete kangelaste arvamist nende järeltulijate vastu. Harjunud pikkade aegade jooksul leppima kurbade asjaoludega, olles kuulnud aina kaotustest ja õnnetustest, nad ei suutnud praegugi loota veel midagi rõõmustavat, kuid vaid siis kui ulatusid nägema saabujate mehi-seid pilke, elav lootusvärin hakkas liigutama hinges. See oli nagu tooksid tulejad enesega kaasa sootuks teise elu, elava rõõmu, mis sõnadetagi seletab kõik, mis lainena tungib südamesse ja olemustesse, rõhudes eest kõik enne seal lasuvad raskused ja mured. Hõisked ulatasid kaugele ääretutes avarustes, rökkasid nii nagu muistsete vikingite sõjalaulud, kui nad laevadel saabusid koduranda pärast häda-ohklikku kuid õnnelikult möödunud tasu-

N. Triik: Vabaduse sünn.

sõjaretki. See oli meeleheatorm, mis tegi tasa kogu seitsmesaja-aastase vaikimise.

Kuna Kadaja püüdis otsida lähemaid lahingusõpru, küsitledes väeosadest tulnud mehi, püüdsid kõik teised küsitleda uudiseid sõjaõnnest. Kuid siis millegi pärast hulkade äärtelt hakkas levima imelik vaik. Ning ümber vaadates silmitseti suurt sõduritekogu, kes raske sõjamehe häälega ütles:

„Eestimaa pind on vaenlasest puhas.“
(Järgneb).

Kaitseliidu elu.

1927./8. aasta eelarve. Propaganda fond. Kaitseliidu summad antagu kaitseliidu keskjuhatuse valdamisele.

Neil päevil peeti kaitseliidu staabis rida kaitseliidu keskorgaanide koosolekuid (keskjuhatuse, vanematekogu, keskkogu), kus arutusel olid mõnedki kaitseliidu elus tähtsad küsimused, eelarved tulevase tegevusaasta kohta jne. Kuna need pole huvituseta üldsusele, siis toome nende koosolekute töö tulemuste lühikese kokkuvõtte.

Tähtsamaks päevakorra punktiks kõigil koosolekuil olid eelarved: a) riiklikkude toetussummade eelarve ja b) kaitseliidu erasummade eelarve. Käesoleval juhul olid mõlemad eelarved kokku seatud aja kohta 1. jaan. 27. kuni 1. apr.

28., s. o. 1¼ aasta kohta. Kuid sellegi peale vaatamata, et eelarved olid kokku seatud pikema aja kohta, kui harilikult, on need kogusummas märksa vähemad möödunud aastate omadest.

a) Riiklikkude toetussummade eelarve oli kaitseliidu staabi poolt kokku seatud umb. mk. 111.000.000.— suurusena, mis ka keskjuhatuse poolt samas suuruses heaks kiideti. Kuid vanematekogu otsustas seda summat, peale mõnesuguste kaalumiste, vähendada 83.489.583 margani, mis keskkogu poolt uuesti suurendati mk. 84.129.583-ni. Viimase summa, millest kaa-

luvam osa läheb tarvilise varustuse muretsemiseks ja väljaõppe korraldamise peale, esitataksegi kaitseliidu riiklikkude toetussummade eelarve vab. valitsusele kinnitamiseks. Kuna eelarvete kokkuseadmisel end juhtida on lastud äärmise kokkuhoiu printsibist, võib kaitseliit loota kaitseliidumaksu näol sissetulnud summadega kuni 1930. a. läbi saada.

b) Era summade eelarve oli kaitseliidu staabi poolt kokku seatud mk. 1.511.171.— peale, mis näitas ülejääki mk. 1.214.671.—. Nii keskjuhatuse, vanemate- kui ka keskkogu leidsid vajalise olevat eelarvet kulude poolest suurendada mk. 270.870.— võrra, nõnda, et ülejääk vähenes mk. 943.801.—ni.

Eelarvega ühenduses oli päevakorras ka Petseri malevale „Maleva kodu“ ehituse lõpuleviimiseks mk. 1.000.000.— laenuandmise küsimus. Kuna kõik kaitseliidu keskorgaanid tarvilise leidsid olevat Petseri malevale kodu ehitamist toetada, siis otsustati palutud laenusumma eelarvesse üles võtta tingimisega, et Petseri maleva juhatus esitaks detailse maja lõpuleehitamise ja kasutamise kava.

Samuti ühenduses eelarvega oli kaitseliidu propagandafondi statuudi kava kinnitamine. Kuna kaitseliidu propaganda osakond mitmeid äriisilisel alusel töötavaid ettevõtteid (Kaitse Kodu!“, kaitseliidu postkaardid jne.) käima on pannud ja neid tulevikus veelgi kavatses juure luua ja endiseid jätkata, siis oli vaja nende ettevõtete jaoks muretseta tegevuskapitali. Seks otstarbekas võeti 1927./28. a. eelarvesse erakorraliselt üles mk. 2.000.000.—line summa, mis moodustaks n. n. propagandafondi ja võimaldaks mainitud ettevõttele luua tarvisminevaid tegevuskapitale. Selle propagandafondi valitsemise statuu oli kaitseliidu staabi poolt kokku seatud ja kiidetj mõne väikese muudatusega kaitseliidu keskorgaanide poolt heaks.

Päevakorral oli ka riigikassas ja Eesti pangas hoitavate kaitseliidumaksuna sissetulnud summade pealt protsendi saamise küsimus. Seisukord oli nimelt järgmine: kuigi kaitseliidumaksu näol sissetulnud summad kaitseliidu maksuseaduse põhjal kaitseliidu keskjuhatuse käsutusse üle pidid antama, ei tehtud seda siiski, vaid hoiti neid riigikassas ja Eesti Pangas kinni. Seeläbi kaotas kaitseliit nii mõnegi miljoni hoiu-

summadelt saamatajäänud protsentide näol. Kaitseliidu keskorgaanid küsimust läbi kaaludes leidsid, et kaitseliidu maksuseaduse täitmiseks kaitseliidu keskjuhatuse korraldusel kõik kaitseliidumaksuna sissetulnud summad riigikassast peab üle kantama Eesti Panka kaitseliidu jooksvatele arvetele ja protsendid nende summade pealt peavad kaitseliidu kasuks langema.

Keskkogu koosolekul seisid päevakorras ka mõnesugused valimised:

a) Keskjuhatusest loosi läbi välja langenud liige, Harju maleva pealik leitn. O. Suursõõt valiti ühel häälel keskjuhatuse liikmeks tagasi, samuti valiti tagasi ka keskjuhatuse tagavaraliikmed hrad Tartu maakonna valitsuse esimees E. Saar ja riigisekretär K. Terras.

b) Vanematekogu täiendati kahe uue liikme võrra, kelleks valiti töö- ja hoolekandeminister hra Tief ja põllutööminister hra Kõster.

c) Revisjonikomisjoni valiti hrad Tallinna maleva pealik kol.-leitn. F. Pinka, Harju maleva pealiku abi major E. Saulep ja Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse asjaajaja-direktor hra Fr. Uibopuu, tagavaraliigeteks: Narva maleva pealik kapt. J. Lepp ja Petseri maleva pealik major K. Soo.

Läbirääkimiste all kerkisid lõpuks siis vanemate- kui ka keskkogus päevakorrale veel: a) palkade normeerimine, b) malevkonna pealikele tasumaksmise ja c) instruktorite arvu suurendamise küsimused ja tehti kaitseliidu staabile ja keskjuhatusele ülesandeks:

a) kiires korras läbi viia maksvate koosseisude ümbertöötamine ja palkade normeerimine,

b) malevkondade pealikele tasumaksmise kohta välja töötada vastavad kavad ja kaaluda küsimust, kuidas malevkondade pealikele rahalise tasu ärajätmist kombineerida muude soodustuste abil,

c) palgaliste instruktorite arvu nõuete kohaselt suurendada ja

d) esineda kiires korras lisaelarvega kulude kohta, mis tekivad eelmiste punktide teostamise puhul.

Üldse kandsid kõik koosolekud väga asjalikku ilmet, tehti üksmeelselt tööd ühise asja kallal ja jõuti lahendada nii mõnigi põhjanev küsimus.

N a l j a d.

Kihvtiselt.

Ohvitseride õppustel. Major A (väga närviline härra, kardab kangesti külma): „Pange ometi klassiuks kinni, härra major B! Te näete ju ometi, et väljas on külm ilm!“

Major B.: „Ma usun vaevalt, et ilm väljas siis soojemaks läheb, kui ma klassiukse sulen!“

*

Allohvitser: „Reamees Mõttus, teie olete eht kaamel, puuduvad ainult sarved!“

Olin vaba ja varsti vabanes ka kodumaa okupatsiooni ikke alt."

Nii üksiku isiku jutustus okupatsiooniajast aga kui palju kurbi mälestusi ei ole meil kõigil toleaegeisist isamaa kannatuspäevist. Neid mälestusi mineviku hõlma surudes õpime vabadust hinda.

dama. Kolmat korda ei õnnestanud raudmeestel landesvehri näol meie kodumaa pinda tallama tulla, Eesti vapper rahvavägi peksis nad verise peaga tagasi. Loodame, et edaspidigi Kalev oma lapsi kaitseb ja õpetab neid vapralt võitlema.

—s.

Välismailt.

P.-Ameerika Ühisriikides on läinud aasta jooksul ülikoolide ja kõrgemate koolide õpilastest valminud 4842 reservohvitseri. Neist jalgväelasi 2105, ratsaväelasi 197, välikahurväelasi 570, rannakaitse kahurväelasi 366, õhukaitseväelasi 80, inseneriväelasi 400, sideteenistuseks 115, keemilistesse väeosadesse 15, sanitaarosadesse 818 ja muid 176.

Sõjalennukeid hävitati maailmasõjas järgneval arvul: Saksamaa kaotas 8074 lennukit, millest vaenlaste lennukid hävitasid 6554, õhukaitsekahurid ja kuulipildujad 1520, Prantsusmaa 2500, millest vaenlaslendurite kaudu 2000, maast hävitatud 500, Itaalia 669, vastavate arvude olles 540 ja 129.

Jaapanis on keiserliku meresõjateaduse akadeemia professor Matsumaga konstrueerinud uue helikopterlennuki tüübi.

Itaalias on välja antud seadus, mille järele kõik 13-aastased lapsed liituvad noorteosa-

kondadesse, kust nad 17-aastastena juba astuvad fastsistimiilitsasse.

Läti kullid.

Läti kullide organisatsioon pühitses 12. detsembril oma 5-a. kestvuse päeva. Kullide eesmärk — kasvatada vaimliselt ja kehaliselt terveid kodanikke, kes üle kõige armastavad oma isamaad ja rahvast, ning kes hädaohu silmapilgul on valmis ohverdama kõike. Kullid on kõikumatud isamaalased, ning ei kuulu ühtegi erakonda. Nende organisatsioon asutati 1921. a. Volmaris. Praegu on sel juba 18 osakonda 4.200 mees- ja naiskulliga ning kandidaatidega. Asutamisel on 23 osakonda.

Peale seimis vastuvõetud muudatuste organisatsiooni põhikirjas on kullid sunnitud loobuma militaarõppusest, mispärast nüüd suuremat tähelepanu pööratakse rahvuslisele kasvatusel. Viimase kõrval antakse suurt tähtsust ka võimlemisele ja spordile.

A. Tr.

Iga äri,

kes kuulutanud „Kaitse Kodu's“, on võitnud omale juure suure hulga kindlaid ärisõpru, sest kaitseliitlased ostavad ainult nendest äridest, kes kuulutavad „Kaitse Kodu's“.

Nali.

Kolonel (rätsepa juures): „Kuulge, mu härra, te olete mu esituspüksid terve meetri võrra pikemad teinud!“

Rätsepp: „Kui palju käsivad härra kolonel neid siis lühemaks teha?“

Kolonel: „Noh, vähemalt kaks kuni kolm sentimeetrit!“

Kandke hoolt, et iga kodanik oleks «Kaitse Kodu» tellija.

Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Partii nr. 9.

Mängitud Riias. Skandinaavia avang.

Valged.

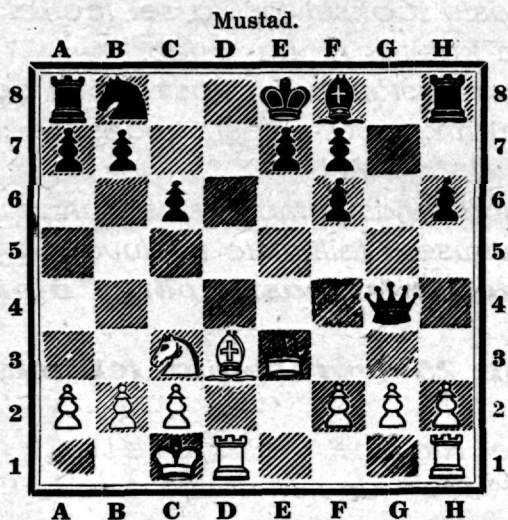
Mustad.

K. Behting.

A. Mjasnikoff.

1. e2 — e4,	d7 — d5
2. e4 : d5,	Ld8 : d5,
3. Rb1 — C3,	Ld5 — d8,
4. d2 — d4,	Rg8 — f6,
5. Oc1 — g5,	c7 — c6,
6. Rg1 — f3,	Oc8 — g4,
7. Of1 — d3,	Og4 : f3,
8. Ld1 : f3,	Ld8 : d4,
9. O — O — O,	Ld4 — g4,
10. Lf3 — e3,	h7 — h6,
11. Og5 : f6,	g7 : f6.

Seis peale 11. mustade sammu:

Valged.

12. Rc3 — e4. Ähvardab Re4 — f6+
12. (Rc3 — e4), Lg4 — g7
13. Od3 — a6, Rb8 : a6
14. Re4 — d6+, Ke8 — d7,
15. Rd6 — f5+ ja võidab lipu.

Mustad andsid alla.

Dr. S. Kljas'i ülesande nr. 26 lahendus.

1. R e7—c6, K e4 : d5,
2. R d1—c3 annab matt.
1. (R e7—c6), f5—f4,
2. V d5—e5 annab matt.
1. (R e7—c6), ükskõik,
2. V d5—d4 annab matt.

Õiged lahendused saatsid:

B. Kärner, stud. techn. S. Levitski, G. Friedemann ja V. Mikenas (Tallinnast), stud. jur. R. Pärnpuu (Tartust), M. Villemson (Pärnust).

Tallinna Kosmeetika-laboratoorium

„FLORA“

soovitab tuntud headuses

**Le printemps,
Saddo-Jakko,
Triple (тройной)**

Perhydrol (pasta ja pulber)
ja teisi meie kosmeetilisi saadusi.

Müügil igal pool.

Tähelepanemiseks!

JAAN ANT'i

vormimütsitööstus ja-kauplus

S. Roosikrantsi tän. nr. 16.

Soovitab uue vormi järele kaitseliidud müts. Malevkondatele suur hinnalendus. Tellimiste tähtmine kilre ja korralik. Peale selle kõiksugu müts, kübaraid ja sonisid.

Austusega **J. Ant.**
Tallinnas, S. Roosikrantsi t. 16.

Nõudke ainult tuntud
prov. H. Jürgens'i
BOR-TYMOL
seepi.

Londonis suure kuldaura-
rahaaga kroonitud.

Kaubamärk
„Pesev laps“.

Kõrgemas headuses **tualettseep**: visirikkude, tedretähtede, päevapõletuse ja üleliigse higistamise vastu, teeb naha siledaks ja valgeks.

Müük apteekides, rohu- ja teistes paremates kauplustes.

... Aga siiski on kõige maitsevam ja kasulikum

Popoffi tee.

Soodustus

kõigile „Kaitse Kodu!“ tellijaile ja alalistele tellimiste vastuvõtjatele.

Igäiks

võib tasuta saada alaliseks „Kaitse Kodu!“ tellijaks.

Soodustus praegustele „Kaitse Kodu!“ tellijatele.

Iga „Kaitse Kodu!“ tellija, kes juure kogub 5 uut „Kaitse Kodu!“ aastatellijat ja sellele vastava summa „Kaitse Kodu!“ talitusele ära saadab, saab „Kaitse Kodu!“ ühe aasta jooksul tasuta sel teel, et ta saadetavast summast mk. 600.— enda kas ks maha arvab.

Iga „Kaitse Kodu!“ tellija, kes juure kogub 3 uut „Kaitse Kodu!“ aastatellijat ja sellele vastava summa „Kaitse Kodu!“ talitusele ära saadab, saab „Kaitse Kodu!“ poole aasta jooksul tasuta sel teel, et ta saadetavast summast mk. 300.— enda kasuks maha arvab.

Igal „Kaitse Kodu!“ tellijal on õigus aastatellimisi vastu võtta aastase tellimisehinna mk. 600.— asemel mk. 550.— eest, andes seega soodustust ka tellijale.

Dastutust uutelt tellijatelt kasseeritud rahasummade eest kannavad kuni vastava summa talitusele ärasaatmiseni tellimiste vastuvõtjad.

Nendel tingimustel võivad tellimisi vastu võtta ainult „Kaitse Kodu!“ tellijad.

Tarvitage „Kaitse Kodu!“ Nr. 25 juuresolnut tellimiste kogumiskaarti!

Soodustus uutele „Kaitse Kodu!“ tellijatele.

Iga uus tellija, kes tellib „Kaitse Kodu!“ endise tellija kaudu ühe aasta peale, tasub aastatellimise eest mk. 600.— asemel **ainult mk. 550.—** ja **saab sama soodustuse osaliseks, mis on maksev praegustele tellijatele**, s. o. ta võib samuti tasuta saada alaliseks tellijaks, kogudes omakord juure 5, resp. 3 uut tellijat.

Soodustus alalistele tellimiste vastuvõtjatele.

Tänasest peale arvestab „Kaitse Kodu!“ talitus alaliste tellimiste vastuvõtjate kasuks 10% asemel 15% tellimis hinnast iga uue tellimise pealt.

Kõik mainitud soodustused on maksvad kuni 1. jaanuarini 1928. a.

Ärgu jätku ükski tüfendatud soodustusi kasutamata!

**„Kaitse Kodu!“ talitus,
Tallinn, Pikk t. 2.**